

EPA

2004-2014

A *MAGYAR GRAFIKA* DIGITÁLIS VÁLTOZATA
A MEK EGYESÜLET MEGBÍZÁSÁBÓL
AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK TANÁCSÁNAK
TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT
AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
E-SZOLGÁLTATÁSI IGAZGATÓSÁGÁN,
AZ E-KÖNYVTÁRI SZOLGÁLTATÁSOK OSZTÁLYON,
2014-BEN,
AZ ELEKTRONIKUS PERIODIKA ARCHÍVUM
ÉS ADATBÁZIS FENNÁLLÁSÁNAK
10. ÉVFORDULÓJÁN.

10. SZÁM. 1920 DECEMBER

MAGYAR GRAFIKA

A GRAFIKAI
IPARÁGAK FEJLESZTÉSÉT
SZOLGÁLÓ FOLYÓIRAT

SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL BUDAPEST
IX, RÁDAY-UTCA 26

T Á R S Á G

UNIVERSAL

GRAFIKAI

SZAKÜZLET RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Szállít az összes grafikai szakmák részére

GÉPET · BETŰT · FESTÉKET

és minden egyéb szakcikkkel.

Használt szakmabeli gépet vesz és becserél.

Telefonszám József 48-12

BUDAPEST VIII, RÁKÓCZI-TÉR 2

BESZERZÉSI FORRÁSOK

BETŰ ÉS LÉLIA	NYOMÓGÉP	SZERELÉS
Első Magyar Betűöntőde rt. Budapest, VI, Dessewffy-utca 32. Dívatos szöveg- és címbetűk minden nyelvhöz. Síma és mintázott rézléniák. Elvállalja teljes nyomdai berendezések szállítását.	Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest, VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.	Frank és Berger, Budapest, VIII, Bezerédy-utca 3. X, Liget-utca 22. Telefon József 74-95.
Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest, VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.	Fuchs Dávid grafikai szaküzlete, VI, Aradi-utca 22, Telefon 21-91.	FABETŰ
	Josef Anger & Söhne Wien, XVII, Hernalsdor Hauptstrasse 118-122.	Holztypenfabrik Roman Scherer A.-G. Luzern.
SZEDŐGÉP	SZAKÜZLET	FESTÉK
Typograph-sorszedő- és öntőgép. Typograph Setzmaschinenfabrik G. m. b. H. Berlin N. W.	Fuchs Dávid, Budapest, VI, Aradi-utca 22. Telefon 21-91.	Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festőgyár, hengeröntőde, Budapest, IX, Márton-utca 19.
BETŰFÉM	Gross és Kallós, Budapest, V, Nádor-u. 29. Telefon 49-31.	Gleitsmann E. T. festőgyár, Dresden — Budapest, VII, Akácfa-utca 50. szám.
Magyar Ólomárugyár és Fémkereskedelmi rt. Budapest, VI, Forgách-utca 4. szám, Telefon 110-45, 102-01, 36-75.	Horvát Lajos grafikai szaküzlete Budapest, VI, Aréna-ut 80. Telefonszám József 32-03. Az ország egyik legnagyobb grafikai gépraktára. Javításokat szavatosság mellett vállal.	Universal grafikai szaküzlet rt. Budapest, VIII, Rákóczi-tér 2. sz. Telefonszám József 48-12.
HENGERANYAG	Pusztai Zsigmond grafikai szaküzlet, Budapest, V, Tatra-utca 6. Gépek, szerelvények, anyagok és festékek raktára. Elsőrangú képviselések. Teljes nyomdai berendezések szállítását is vállalja.	KLISÉK
Berger és Wirth kő- és könyvnyomdai festőgyár, hengeröntőde, Budapest, IX, Márton-utca 19.		Sokszorosító Ipar rt. Budapest, VIII, Tisza Kálmán-tér 6.
		GÉPJAVÍTÁS
		Klein Ernő gépműhelye, Budapest, VII, István-ut 4.

A JUL. ÉS AUG. KIVÉTELELVEL
HAYONTA MEGJELENŐ FOLYOIRAT
EGY ÉVRE 120 K. EGYSZÁR 14 K.SZERKESZTI ÉS KIADJA
BIRÓ MIKLÓSSZERKESZTŐSÉG · KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, ERÁDAY-UTCA 26.
TELEFON: JÓZSEF 29-33.

ÉVFORDULÓRA

EZZEL a számmal lezárjuk lapunk első évfolyamát s amint ez már új vállalkozásoknál szokásos: egy percre megállapodunk ennél a kilométerkőnél. Pillantsunk vissza a megfutott pályára, vessünk számot önmagunkkal, mit végeztünk, mit váltottunk be igéreteinkből s állapítsuk meg őszintén, hogy reményelünk — melyeknek valóra válásából lapunk létét tettük függővé — mily mértékben teljesültek.

A hazánkra gazdaságilag és politikailag oly végtelenül szomorú nevezetességű 1920. esztendő a grafikai iparokra semmi jót sem hozott. Ez iparok pangása tovább tartott s ha ez valamennyire enyhült is: a helyzet ma mégis szomorubb, mint egy évvel ezelőtt volt. A megélhetés, az ipar üzéséhez szükséges anyagok drágulása... de minek írjunk ezekről, amikor mind ezeket mindnyájunknak végig kell szenvednünk!

Most egy éve, amikor lapunk kiadását határoztuk el, még volt reményünk rá, hogy a viszonyok rövidesen jobbra fordulnak, s nekünk módunk lesz oly szaklapot adni szaktársaink kezébe, mely a maga nemében vetekedni fog a külföld legjobb szaklapjaival. Sajnos, ez a reménykedésünk csak annyiban vált be, hogy a „Magyar Grafika“ nyomdatechnikai kiállítás és szemléltető oktatásra alkalmas anyag: mellékletek és illusztrációk dolgában fölényesen veri a nálunk leginkább ismert osztrák, német, cseh és svájci szaklapokat. E tekintetben talán az egyedüli az Archiv für Buchgewerbe, mely ma is magas nivóju és előkelő, de a többi szaklapok közül csupán a cseh „Tipografia“ az, mely lapunkkal fenti vonatkozásban valamennyire egy nivón áll.

És itt azután a fentiek dacára be kell vallanunk, hogy mellékletek, szedéspéldák, illusztrációk dolgában nem sikerült beváltanunk terveinket. E tekintetben sokkal, sokkal nagyszerűbb, pompásabb lapot akartunk adni olvasóink kezébe, de ebben a szomorú gazdasági viszonyok meggátoltak. Határaink zárva vannak, sem új betűöntődei, sem más anyagot be nem szerezhattunk, hogy terveinket valóra válthattuk volna.

Irodalmi és szakoktatásbeli programunkat egyébként igyekeztünk terveinknek megfelelően megvalósítani. Sok-sok akadály volt ennek is. Legnehezebb volt megszervezni munkatársaink gárdáját. Ez máig sem sikerült teljesen. A rokonszámak szakerőinek értékes közremunkálkodását máig is nélkülöznünk kell. Kollégáinknak elment a kedvük a szakcikk-írástól s ezt a kedvet, sajnos, képtelenek vagyunk nekik visszaadni. Kísérleteink vitacikkezésre feltámasztására meddők maradtak. A ritkítást mint divatot csak kívül támadták, ostromolták, keringőzésre való felhívásunk pusztában

elhangzott szó maradt. A szakoktatás kérdése sem látszik még oly érettnek, hogy vele foglalkozzanak szakíróink; erről írt cikkünk szintén nem adott visszhangot.

Ezzel a szakirodalmi téren tapasztalható nemtörődűmséggel szemben elismerőleg kell szólnunk lapunk pártolásáról. Hatszáz példánynál többet alig reméltünk elhelyezni lapunkból; ez a szám ma mégis túlhaladja az ezret. Igaz, hogy lehetne még több is, mert pl. munkaadóink jó része még ma sem látja be a szakirodalom pártolásának szükségességét, s a fővárosi munkásság körében tapasztalható s mindenképpen érthető kedvetlenség, no meg az anyagi gondok is nagyban hozzájárultak ahhoz, hogy lapunk példányszáma nem több a mainál. Csodálatos a vidék magatartása, egyes — főként kisebb — városokban alig lehet egy-egy példányt elhelyezni; amivel szemben viszont „nagy“ nyomdavasorainkban feltűnően szép számra emelkedett előfizetőink száma; így Szegeden 43, Debrecenben 42, Szombathelyen 25, Kaposvárott 35, Miskolcon 16, Sátoraljaújhelyen 13, Sopronban 20, Székesfehérvárott 18, stb. az előfizetők száma. E számok több helyen tulszárnyalják a néhai szakkör taglétszámát is. Bizakodva gondolunk arra, hogy ha majd egyszer határaink megnyílnak és szabad utunk lesz Erdélybe, Bánátba és a Felvidékre, akkor el fogjuk érni azt a példányszámot, amely lehetővé fogja tenni nagyszabású terveink teljes megvalósítását.

Bizakodásunk nem alap nélkül. E sorok írása előtt vettük erdélyi megbízottunk által hozott leveleket Kolozsvárról, a lelkes és jónevű Lengyel Sándortól, Temesvárról Láng Simon, Aradról Buday Gyula kollégáinktól, melyekben lapokat rendelnek. E három városból közel kétszáz példányt rendeltek s ebből Kolozsvárra 120 példány fog menni...

Ez az, amit a Magyar Grafikára vonatkozólag szükségesnek tartottam az év végén röviden megrögzíteni. Nem volna azonban teljes a visszaemlékezés, ha nem adnék számot azokról a tervekről is, melyek noha szoros vonatkozásban állottak a Magyar Grafikával, attól mégis független vállalatok lettek volna, ha sikerült azokat valóra váltani s melyekről eddig nyilvánosan nem írtunk.

Az év derekán egy nagyszabású grafikai ipari statisztikai felvételt terveztünk eszközölni, erről azonban — nagy sajnálatunkra — le kellett mondanunk. E helyütt is hangsúlyozzuk, hogy ily statisztikára — mely sokkal terjedelmesebb lett volna az Évkönyv és Utikalauz statisztikájánál — igen nagy szükség van. Világosan akarjuk látni, mi maradt meg nekünk a régi magyar nyomdai parból, mily foku annak mai teljesítőképessége, milyenek a munkás- és munkabérvizonyok. A külföld is szeretné ezt látni, máskülönben nem írna egy előkelő

német cég úgy, miszerint a „magyar nyomdaipar annyira összezsugorodott, hogy Magyarország mint piac minket többé nem érdekel”. Hiszünk, hogy az a fórum, mely ennek a statisztikai felvételnek a végrehajtását csírájában elfojtotta, rövidesen jobb belátásra fog térni, s nekünk módunk lesz ezt a statisztikát felvenni és nyilvánosságra hozni.

E statisztika különben első füzeté akart lenni a „Magyar Grafika Könyvtára” című új vállalkozásunknak, melynek keretében a grafikai iparok technikai kérdéseit, történetüket, művészeti és iparművészeti kérdéseket széles alapokon kívántunk volna arra hivatott szakírókkal tárgyaltatni. E vállalattal pótolni kívántuk azt a nagy hiányt, melyet szakirodalmunk szegénysége folytán mindannyian éreztünk. A hatalmas német szakirodalom legkiválóbb termékeit akartuk egyes füzetekkel pótolni; s hogy e tervünk csak terv maradt, leginkább a papírhányban találja magyarázatát. Reméljük azonban, hogy jövő évben sikerül ezt a kedvenc ideánkat szaktársaink megértő és lelkes támogatása mellett azzal az áldozatkészséggel és szeretettel valóra váltani, amely lapunk létét is biztosítja.

Legszébb tervünk egy új egyesülés létrehozása volt. A szaktársak részéről tapasztalt nagy kedvetlenség mostanáig útját állotta tervünk megvalósításának, ami most ugylátszik küszöbön van. Lapunk múlt számában Löwy Salamon és Walter Ernő kollégáim fel-

színre vetették az eszmét, s mi most minden lehető el fogunk követni, hogy ez az eszme végre testet öltözzön.

A mi tervünk azonban nem csupán a szorosan vett nyomdaiparra vonatkozik. Mi az összes grafikai szakmák szakembereit kívánjuk egy szövetségbe tömöríteni az iparművészekkel, gyűjtőkkel és amatőrökkel. Úgy érezzük, hogy hatalmas, nagyszabású és eredményes iparfejlesztő munkát csak ily keretekben tudunk végezni. Ne kövessük azt a sablont, hogy kicsiben kezdünk valamit, ami hosszú-hosszu küzdelmek árán tudna csak nagyszabásúvá fejlődni. Meg vagyunk győződve arról, hogy a grafikai iparoknak kivétel nélkül sürgős szükségük van egy ilyen iparfejlesztő egyesület irántlyító és nevelő munkájára. Ilyen egyesületet tehát sürgősen létre kell hozni.

A jövő esztendőre marad ezeknek a feladatoknak és terveknek megvalósítása és erre teljes erőnkkel, szakmáseretünkkel és azzal az ambícióval készülünk, amellyel lapunknak is jelentős erkölcsi sikert szereztünk. Hiszünk, hogy ez az erkölcsi siker továbbra is hű kísérőnk lesz.

Ehhez azonban nélkülözhetetlen kellék régi jó szakértőink csatlakozása oly munkához, mely iparunk újjászervezését és reneszánszának megteremtését célozza. És bízunk, hogy a nagy munkára való felhívásunk ez alkalommal nem lesz meddő.

WANKO VILMOS

GRAFIKAI IPARUNK JÖVŐJE

A a tömegek párbajmánliáját a nagy világháboru szörnyű eredményel sem lohasztják le, akkor bizvást igazat adhatunk azoknak, akik a pacifistákat eszelőseknek tartják. A tizenkilencedik század hatalmas ipari föllendülése, a technika szédületes fejlődése és a műveltség egekig osztrómló szárnyalása annyira lekötötte és foglalkoztatta az emberiség tevékenységi vágyát, hogy a huszadik század hajnalán sokak előtt lehetetlenségnek látszott a fantasztikus méretű háborus erupció. Aki azonban ismerte az államberendezkedések gazdasági strukturáját és az abból következő különféle aspirációkat, azt legfőképpen csak az a könnyelműség lephette meg, amellyel Európa számító diplomáciája a vesztébe rohant.

A háboruk eredményel mindig megdőbbsentők voltak. De a világháboru eredményel egyenesen kétségbeesztők. És minden szempontok között éppen az a legkiemelkedőbb, amelynek érdekében az ádáz tusa megindult. A sors vigyorgó gunnyal várja a fáradt és éhes tömegek munkakedvének visszatérését, hogy a munka lábára állítsa a tőkét. A helyzet az, hogy amit az egymással farkasszemet néző ideológiák eddig hirdettek, azt most — bizonyos restitúciók idejére — szándékosan figyelmen kívül kell hagyniok. Az érdektársaságba bensőséges érzéseket kell hazudni, hogy a válópör okai időközben összegyűlhessenek.

A grafikai ipar tüneményes fejlődése semmivel sem mutat kisebb visszaesést, mint a technika többi láncszeme. A kereskedelem ideges kapkodása, a tudomány

és irodalom dermedtsége, az általános nyersanyaghiány, de különösen a nagy papírosszegénység úgy visszavetett bennünket, hogy mostanában még gondolnunk sem lehet zavartalan ipari tevékenységre. De a természetes defektusok mellett Magyarország grafikai iparának egyéb hátráltatója is van. A békeszerződés olyan lehetőségektől foszt meg bennünket, amelyeket a lebu-kott időkben mi magunk teremtettünk meg. A nyomda-városok egész soráról kell lemondanunk, ahová eddig elért a kezünk. Ezek az okok összességükben igen szomorú jelent zudítottak a nyakunkba. Sem gazdasági szempontból, sem a szakma fejlődése szempontjából nem közömbös az a hihetetlen arányú munkanélküliség, amely Európa nyomdaiparában az első helyre juttatott bennünket. Még ma is több, mint ezer munkanélküli nyomda munkás várja a jobb szerencsét. Kétségtelen, hogy ebben az abnormális számban igen értékes képviselője van a sokkal jobb sorsra érdemes szakmunká-

GABLIK: AMERIKAI FILMREKLÁM

soknak. Ez a körülmény nemcsak társadalmi tekintetből sajnálatos, hanem a szakma fejlődése szempontjából is. Mert a kérdés társadalmi része az általános békeállapot beálltával önmagától megoldódhatik, de a grafikai ipar értékes munkaerőket fog veszíteni.

GABLIK: AMERIKAI FILMREKLÁM

A két utolsó évszázad háborúinak a tanulsággal semmiképpen sem alkalmazhatók a jelenlegi háboruvégi viszonyokra. Míg azelőtt hatalmas fejlődés követte nyomon a vérengző tömegtusákat, ma katasztrofális visszaesést kell tapasztalnunk az egész vonalon. Új szegények és új gazdagok keresték a régi háborúk után a társadalmi elhelyezkedést, de mindegyik rész belekapcsolódott a föllendülésnek indult munkába. A tömegek tevékenységi vágya, az energiák érvényesülésre való törekvése lökést adott a kultúra minden válfajának, s ez virágzást és a művészet felé való ívelést jelentette a grafikai ipar számára is. A kereskedelem és irodalom lázasan dolgozott, amely mindig munkát jelent a nyomdaipar számára is. Ma nemcsak hogy szó sincs lyesmírről, hanem egyenesen ellenkező tüneteket kell tapasztalnunk. A szegényekké vált gazdagok, a kol-

dusokká tett szegények és az ugynevezett új pénzarisztokrácia sehogyan sem tudja magát beleélni az új világba. Mindegyik spekulál. Az egyik azért, mert nem tud elhelyezkedni a munka szűkre szorult mezején, a másik számára a munka nem biztosítja még a tengődés lehetőségét sem, a harmadik pedig rendületlenül harácsol tovább. A kultúra rohamos hanyatlásának legjobb fokmérője ez az állapot, amely abban csucsosodik ki, hogy a nyomtatványfogyasztás rendellenesen minimális. A könyvnyomtatás nemcsak azért hanyatlott, mert nincsen papírosgyártás, hanem azért is, mert megfogycsozott a fogyasztók száma.

Ki vesz, vagy ki tud ma könyveket venni? Magyarországon ez a kérdés még kínosabb feleletet jelent, mint egyebütt. Mert itt a háborúban meggazdagodottak igen tekintélyes részét a falu adja. A magyar falu pedig még ma is ott tart, ahol a hatvanas-hetvenes években: egy-egy kalendáriumot, könyvet vagy újságot az egész helység kézzől-kézre ad. Szó sincs róla: más nációk falui is hátrányosan vannak ilyen tekintetekben a városokkal szemben. De az ellentét nem olyan szembeötölő, mint nálunk.

A békeszerződés a magyar grafikai iparra nézve sehogyan sem jelent jót. Az a körülmény, hogy Magyarországból kifejezetten földművelőállamot csinálnak, a könyvnyomtatás jövője szempontjából éppenséggel nem biztató. És ez a fogyasztóközönségre nézve sem közömbös, mert hiszen a magyar könyvek a múltban is azért voltak drágábbak, mint a külföldi kulturállamokban, mert a sokszorosítóiparban nem mindegy, hogy mekkora a példányszám.

A mi számunkra nem biztatók a jövőendő gazdasági konstellációk. De a munkának most föl kell függesztenie a pesszimizmust és csüggedést. Mert amit a munka ura lerontott a sárga földig, azt maga a munka hozhatja csak helyre, ha mindjárt megszakadnak is bele a — leványadt izmok.

SZILÁGYI JÓZSEF

MAGYAR BUCHGEWERBEVEREINT!

Annakidején alkalmam volt e lap második számában néhány sorban megjelölni magyar nyomdaiparunk legfőbb bajait és az orvoslás módját is. Ráműtöttem arra, hogy nincs magyar nyomdaipari közvélemény és szakmai közélet, s nincsen olyan fórum, amelyen az osztályharc keretén túl is találkozhatna mindenki, aki a szakmát műveli. Ráműtöttem arra is, hogy a szakmai közvélemény és közélet kialakulásának első fóruma egy ilyen lap lehet, amely a munkás- és munkaadóérdekeltségek lapjával mellett tisztán a kulturális, művészi és szakmafejlesztési kérdések megvitatására szolgáljon, s a szakma kívánságainak és törekvéseinek tükré legyen.

Most végre megindult a munkaadóérdekeltségek körében is az a mozgalom, amelynek a múltban olyan nagy hiányát éreztük, s amely meg fogja teremteni azt az erős és munkaképes szervezetet, mely a kollektív szerződésnek mindkét fél számára igazi biztosítója lesz. De hátra van még nagyon sok olyan feladat, amelynek megoldása az egyén erején és képességein túl fekszik s amelyeket csak a szakma kollektív szelleme képes megoldani. Ilyenek például: a megbízható magyar öntőcécula, az egységes ortográfia, a szakfejlesztés és szak-

oktatás ügye, a szakma történetének, múltja és jövőjének ápolása és előkészítése, a rokonszakmákkal való együttes munkálkodás megszervezése, s így különösen a szerves bekapcsolódás a magyar iparművészet és művészet munkájába, amely a német nyomdaipart olyan fontos kulturális és gazdasági tényezővé tette és a szakma művelőinek annyi hasznot hozott.

Mindezeket csak egy megfelelő erkölcsi és anyagi sullyal, tehát megfelelő taglétszámmal bíró olyan szervezet oldhatja meg, amely ki van kapcsolva a gazdasági harcokból, s amelyen viszont a szakma két táborának tagjai mintegy semleges területen, igazi kulturszolidaritásban közös munkára találkozhatnak. Meg vagyok győződve, hogy így egy olyan légkör fog kifejlődni, amely a szakma életének minden területén éreztetni fogja jótékony hatását.

Öszinte örömmel szolgál, hogy e lap legutolsó számában a szakma régebbi generációjának két jeles tagja lép ki egyszerre ezzel az eszmével a fórumra. Fogjanak hozzá ők, az idősebbek, akik a szakmai közélet terén olyan nagy tapasztalatokkal bírnak, s legyenek meggyőződve arról, hogy mi, fiatalabbak, kelő eréllyel,

áldozatkészséggel és szeretettel állunk hátuk mögé s magunkkal hozzuk az irodalom és művészet fiatal generációját, akikkel személyes összeköttetésben állunk, s tudjuk, milyen meleg érdeklődéssel viseltetnek ennek a szakmának dolga iránt. Bizonyos, hogy rövid idő alatt

sikerülne egy ilyen szervezet munkájába mindenkit bekapcsolni, akl az összes grafikai iparágakban, nemkülönben a tudományban, művészetben igazl értéket képvisel s rövid idő alatt hatalmas és üdvös eredményeket lehet majd elérni.

KNER IMRE

IDEALIZMUS ÉS REALIZMUS

REALIZMUS és realizmus a filozófiában ellentétes fogalmak. Az irodalom és a művészet területén is ellentétek gyanánt állítják őket szembe egymással azok az iskolák, melyek harci zászlóul tüzik ki. De irodalmi és művészi értelemben ezek a szavak

nem jelentik ugyanazt, mint a filozófiában — és ha helyesen meghatározzuk és végiggondoljuk őket, be kell látnunk, hogy nem ellenkező végleteket, még csak nem is homlokegyenest ellenkező irányokat jelentenek, hanem ugyanannak a dolognak fokozati vagy árnyalati különbségét. Akármily hevesen harcolnak is egymás ellen idealista és realista felfogású írók és művészek, akárhány ellentétet sorakoztatnak is fel, akármilyen mélyre akarják is ásni a közöttük levő szakadékot: egyiknek sem sikerül végletekig vinni a maga elméletét, mindegyiknek művészetében megvannak a másikkal elemel is. Tökéletesen idealista vagy tökéletesen realista író és művész tehát nincs.

Mi itt a kérdés irodalmi részével foglalkozunk. Az idealista és realista író közt levő különbség meglátszhatik már a tárgyválasztáson is. Minthogy az előbbi csak azt tartja szépnek, amiben valami ideális — gondolati vagy érzelmi — vonatkozást lát, az utóbbi pedig (elméletben) a tárgy szépségére való tekintet nélkül, mindent ábrázolhatónak talál, ami természetes: a fokozati különbség abban nyilvánul meg, hogy a realista író akármilyen témát választhat, az idealistának témaköre meg van szűkítve. A különbséget látszólag még nagyobbá teszik a tulzó realisták (naturalisták), akik előszeretettel választják épen azokat a témákat, melyek az idealisták szemében egyenesen rutnak tűnnek fel: a testi életet, a nyomort, a bünt, a halált. Ösztön-lénynek rajzolják az embert és materialisztikus alapon magyarázzák akaratának megnyilatkozásait. A szakadék tulzó oldalán az ál-idealisták vannak, akik az igazl élet, az igazl ember ismeretének hiányát hazug eszményítéssel akarják pótolni. De az igazl idealizmus és az igazl realizmus nem állnak olyan messze egymástól, s ezt az ábrázolás módján még élesebben láthatjuk. Mindkettő kénytelen észrevenni, hogy az életben szép és rut, test és lélek, jó és rossz, stb. vonások vannak egymás mellett és egymással összekeveredve. Egyikük sem hamisítja meg tudatosan az életet, tehát mind a két fajta elemet felhasználja tárgyának ábrázolásánál. Csak egyéni látásmódja szerint többet vagy kevesebbet lát meg egyikből vagy másikkól. Vagy ha nagyjában egyformán látnak is: egyik sem rajzolhat meg mindent, amit lát; válogatnia kell. Az idealista elismeri, hogy válogat, a realista nem, — de válogat mind a kettő, mert maga az írás, a szó nem is teszi lehetővé a fotografikus, válogatás nélkül való ábrázolást. Ha tíz oldalon írjuk le egy ember külsejét,

még mindig nem mondtunk el róla mindent, amit a fényképezőgép lecséje megmutat.

Tehát csak a kisebb-nagyobb részletességben van különbség, meg abban, hogy ki milyen vonást tart fontosabbnak. Mint a festőművészetben, az irodalomban is stíllizálásnak nevezik azt, ha az apró részleteket néhány nagy vonással, az árnyalatokat nagy színfoltokkal foglaljuk össze. Az idealista tudatosan stíllizál. A realista tagadja ezt; ő szívesen pepecsel apró vonásokkal, színárnyalatokkal. De mert minden vonást, minden árnyalatot mégsem tud külön-külön megadni: végeredményben ő is ktemel valamit, ő is csak stíllizál. Itt sincs ellentét, itt is fokozati különbség van csupán.

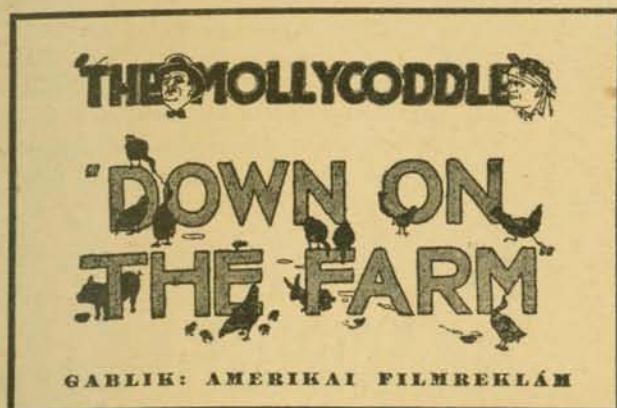
Állítsuk szembe példaképpen a két legnagyobb ellentétet, mely a művészet határain belül elképzelhető: egy Cornelle-tragédiát és egy Zola-regényt, a XVII. század nagy klasszikusának Cid-jét és a XIX. századbeli naturalista Emberi bestiját.

A Cid térben és időben távol esik a nézőtől, — középkori spanyol lovag. Már ez a távolság is elegendő ahhoz, hogy alakjából csak néhány jellegzetes vonást láthassunk meg. Cornelle kora meg sem tűrte a tragikus hősből az apró, mindennapos emberi vonásokat. A tragédia verseiből is számüzve van minden közönséges szó. A test épen csak arra való, hogy látható köntöse legyen a szereplők lelkének. Alig képzelhetjük el, hogy Cid enni, inni, aludni szokott; a tragédiában távoli utalás sincs ilyesmire. Még a halál sem a természet közönséges rendje itt: egyik harcos fél elbukása a másikkal szemben. A szerelem, bár szenvedélynek van feltüntetve, de megnyilatkozásában mégis minden testiségtől mentes, megszólván elvont szenvedély. A lélek, az ész, az akarat egy ilyen elvont, desztillált szenvedéllyel vív harcot, mikor a Cidet becsülete szerelmének feláldozására kényszeríti.

Az „Emberi bestia“ hőse közöttünk él. Vasutas. Történetével kapcsolatban Zola szorgalmas tanulmányok alapján mutatja be a vasut egész életét; állomásokat, raktárakat, mozdonyokat ír le roppant részletességgel. Hősenek és összes alakjainak csak teste és — ösztönei érdeklik. Azt akarja bebizonyítani, hogy lelkük, szabad

akarata, erkölcsük nincs is, azt kell tenniük akarva, nem akarva, amire átöröklött hajlamaik, ösztöneik bizonyos körülmények között kényszerítik őket. Ha küzdenek ez ösztönök ellen: valami rájuk ragadt társadalmi erkölcs, vagy egyszerűen a következményektől való félelem miatt küzdenek.

Hát ennél a két minél nagyobb ellentétet, ugyebár, bajos volna elképzelni. Nincs az a filozófiai, vallási, erkölcsi, művészi kérdés, melyben a klasszikus tragédia-költő s a naturalista regényíró ne a legellentétebb álláspontot képviselnék. Zola talán megtanulta az iskolában, hogy a Cid-et tisztelni illik, de ha Cornellel feljátszott volna, bizonyára undorodva hagyja abba az Emberi bestia olvasását.

És azért mégis csak fokozati különbség van köztük. Az idealista költő műve, bár időben és térben messze, de mégis csak el van helyezve, el van határolva valahol. Elég realsztikus ahhoz, hogy középkori Spanyolországának levegőjét ne téveszthessük össze például az ókori Görögországéval. (Ez nagy dolog, mert tehetségtelen utánczóknak Attilával és Nagy Sándorral között bizony semmi különbség nem volt.) Cornelle nem törődik az apró részletekkel, de amit ő a középkori Spanyolország legjellemzőbb vonásának látott: a becsületnek mindenek fölé emelt kultuszát, — azt nagy erővel hangsúlyozta. Szóval: kiválaszt a valóságból egy részletet és ezt domborítja ki a többiek rovására. Mit csinál Zola? Szintén

kiválaszt egy részletet a valóságból és ezt domborítja ki. A példaként felhozott regényben először is a vasuti élet van mintegy kivágva a társadalom nagy komplexumából. Ha a realizmust a végletekig akarná vinni az ember, mindenekelőtt nem volna szabad így megszorítani a témát; nem volna szabad hatszáz oldalon keresztül úgy tenni, mintha csak a vasut volna a világon. De Zola tovább megy: a vasutasok közül is kiemel egyet, akit regénye középpontjába állít. Ha mindennek egyformán kell érdekelni az író, akkor központnak, hősnak sem szabad lennie, De itt van hős: újabb közös vonás az idealista tragédiával. Ennek a hősnak sok mindent megtudunk a külsejéről, élete körülményeiről, szokásairól, jelentéktelen testi ügyeiről, — szent igaz, hogy a Cidről semmiféle részletet nem hallunk. De az ő életének is van egy középponti élménye, melyet minden másnál erősebben és állandóbban hangsúlyoz, részletesebben megrajzol az író. Hogy ez egy állati ösztön ellen folytatott, kétségbeesett és alacsonyrendű küzdelem, az bizonyos; semmi sem áll távolabb attól a gyönyörű küzdelemtől, melyet a Cid akarata, becsületérzése vív szerelmével; de mégis egy központba állított, kiemelt, hangsúlyozott küzdelem, mely nagy vonásaival háttérbe szorítja az apró részletvonásokat. Tehát változtatást, szerkesztést, stilizálást látunk itt is. Ezek a nélkülözhetetlen tulajdonságok a legellentétebb művészi alkotásokban is megvannak, mindössze: egyik író kényesebben válogat, gondosabban szerkeszt, takarékosabban stilizál, mint a másik. De mindez már nem ellentét, csak fokozati különbség.

Az idealizmus és realizmus harca tehát voltaképpen nem fontos, — ha igazi írókról, igazi művészekről van szó. Mind az igazságot rajzolják, a maguk egyéni módja, hite, világtérfogása szerint. A realizmusnak csak az idealizmust van joga szidni: azt, amely édeskés hazugságokba, cukros szörpbe mártja az élet keserű igazságait. Az idealizmus pedig csak az árealizmust támadhatja jogosan. Mert van ilyen is. Lehet egy realiztikus könyv émelvítően hazug akkor is, ha tele van „valódi” szennnyel, büzzel, sárral.

Nem ebben és nem a jelszavakban rejlik az igazság, csak az író lelkében. BENEDEK MARCELL

HOGYAN SZEDJÜNK?

MÁSODIK KÖZLEMÉNY: A BETŰFOKOK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYA — A SOROK EGYENGETÉSE — A SOROK KÖZÖTTI BEOSZTÁS — A LEVÉLFEJ SZÖVEGE — A NYERS VÁZLAT — A JOBB KIVITELŰ VÁZLAT — ELHELYEZÉS A PAPIRSÍKON — RAJZHATÁSÚ LEVÉLFEJEK

LEVÉLFEJEKRŐL már sokat írtak s így fölösleges volna ismételnem azok történetét; véleményyt mondani, — melyre nem kíváncsi senki; — leírni, hogy más nemzet fial mily bátrak egy-egy levélfej szedésénél, vagy mily hiba az, ha a fejen két egymásnak szaladó lokomotív van rajzolva. Tudjuk azt is, hogy az ügyes kereskedő hogy használhatja ki a levélfejet reklám céljára. Formátumokról beszélni is fölösleges, mert ismerjük azokat és tudjuk, hogy az egész világon körülbelül egyformák. Elmondották mindezeket már mások és így — sajnos — nekem csak az unalmas rész maradt:

„a szedés mikéntjét” ismertetni. Nem azt mondom: „a levélfej szedésének mikéntjét”, mert amit a levélfejjel kapcsolatban a szedésről írok, épp úgy alkalmazható más nyomtatványoknál is, csak az alak, a hangsúly és a térbeállítás változik. Egyébként minden nyomtatványnál a célunk ugyanaz: oly művészi szépet produkálni a holt betűöntődei anyaggal, esetleg alaplemezzel, mint a dekorálás egyik hasznos segédeszközével, mely mindenben a kor követelményének megfelel és a sablonszerű megszokottól úgy felfogásban, mint szedéstechnikai kivitelben, tehát értékeségben messze eltérő legyen.

Ezt tanítani nehéz feladat, de ha lépésről lépésre haladunk, úgy megközelítjük a célt annyira, hogy aki a szedés alaptörvényeivel itt megismerkedett, később

mintegy automatikusan végzi azt, a tudat minden megterhelése nélkül és így annak energiája felszabadul a magasabbrendű feladatok részére. Elvitathatatlan az, hogy ma már nem elégít ki az az oktatás, melyben mi részesültünk mestereink részéről, mert ők maguk is szűk határok között mozogtak. Csak azt adhatták, amit praxisuk alatt, a technikában való ügyességük révén a nyomdákban elsajátítottak. Ez pedig igen kevés, de ezt a keveset is — jól emlékszünk — saját hibájukon kívül álló okok miatt, szűk marokkal mérték, ami szülőke annak, hogy ma hiányoznak a jó munkaerők.

Októberi cikkemben az aranyetszészéről mondtam: „Ezt az elvet figyelembe kell venni nemcsak a margóviszonyoknál, hanem a további munkálatainknál, a szedésünk különböző csoportokra való tagolásánál, sőt a betűk fokainak egymáshoz és az egészhez való viszonyánál is“. Cikkeimben még sokszor visszatérek erre, mint olyan ösvényre, melyen érzéseink bizonytalansága a határozott munkálkodás felé haladhat.

De lássuk csak: „a betűk fokainak egymáshoz való viszonya“. Ez bizony arabusul van mondva. De ha egy pillantást vetünk a múlt havi számunkban leközölt arányszámoknak mostani — a mi betűink nagyságának megfelelő — átdolgozott táblázatára, akkor láthatjuk, hogy semmi nehézséget nem okoz a már leszedett fősorhoz, mely mindenkor az, melyre a fő „hangsúly“ esik, legjobban simuló kisebb fokot megkeresni.

ARÁNSZÁMOK ALKALMAZÁSA SORAINK EGYMÁSHOZ VALÓ VISZONYÁNÁL

	1	—	(0.6)	
Gyémánt . . .	2	—	(1.2)	
Nonparell . . .	3	2	(1.9)	gyémánt
Petit . . .	4	2.5	(2.5)	gyöngy
Garmond . . .	5	3	(3.1)	nonparell
Ciceró . . .	6	4	(3.7)	petit
Míttel . . .	7	4.5	(4.3)	borgisz
Tercia . . .	8	5	(4.9)	garmond
Másfélciceró . . .	9	6	(5.6)	ciceró
Text . . .	10	6	(6.2)	
Kétciceró . . .	12	7	(7.4)	míttel
Kétmíttel . . .	14	8	(8.7)	tercia
Két és fél ciceró . . .	15	9	(9.3)	másfélciceró
Kéttercia . . .	16	10	(9.9)	text
Háromciceró . . .	18	12	(11.1)	kétciceró
Négyciceró . . .	24	14	(14.8)	kétmíttel

Az I. és II. számsor értéke tértőkben értendő. A zárjelben levő számok az I. számsor számainak arányos osztáseredményei

Táblázatunkon az egymás mellett lévő számok (e számok most $\frac{1}{4}$ petit mennyiséget jelentenek), illetve a betűfokok helyes arányban vannak egymással, ha pedig e két fokhoz legjobban viszonyuló harmad- vagy negyedikokra is szükségünk volna, akkor kövessük a piros nyíl irányát s megkapjuk azt. Pl.: 3 = nonparell, 5 = garmond, 8 = tercia, 13, ilyen nagyságu betűnk nincs, tehát 14 = kétmíttel, stb. Más nagyságu betűk harmad-, negyed-, stb. fokos arányát úgy kapjuk meg, ha a vörös nyíl példájára behuzzuk az összekötő vonalat (pl. 4/4—6, 6/6—9, 9/9—15, az eredmény 4 = petit, 6 = ciceró, 9 = $1\frac{1}{2}$ ciceró, 15 = $2\frac{1}{2}$ ciceró). Ha négycicerónál nagyobb fokú íráskor összhangzását is szeretnők megtudni,

akkor a tabellánkon lévő számok értékét ciceróra emelve, az előbbi módszer szerint megkapjuk azokat. A fentiek helyességét igazolja az 1—3. példa.

A sorok szépségét nem a betű karaktere, hanem a betűk közötti térség egyenlősége adja meg. Ha egyáltalán nem (I. ábra), vagy hamisan (II. ábra) egalizáljuk sorainkat, — sajnos, ez utóbbit látjuk legtöbb nyomtatványon — akkor lehet az bármily nemes egyszerűségű egyenes is, mégis rossz, részekre tagolttá válik. Nyugodt, ritmikus szövedékű sort úgy érünk el, ha a betűk között, a „középen“ igyekezzünk a tért egyenlővé tenni (I. III. ábra), nem pedig úgy, mint kollégáink legtöbbjétől látom, hogy csak a fent és lent egymást érintő betűket választják el.

HANNIBAL

HANNIBAL

I. ÁBRA. NYERS SZEDÉS

HANNIBAL

HANNIBAL

II. ÁBRA. HELYTELEN RITKITÁS

HANNIBAL

HANNIBAL

III. ÁBRA. HELYES RITKITÁS

Ritkított sorok gyönyörű ritmust adnak és éppen ezért szép dekoratív hatást érhetünk el azok alkalmazásával.

A sorok közti beosztásnál is nagy a bizonytalanság, de érthető is, mert ez nem könnyű feladat. Az arányszámok legkisebb mértékünkre, pontokra változtatva, ki-

ABCD EFGHIKLMN	abcdefghijklmnop
PQRSTUUVWXZ JBA	rstuvwxyz abcdegh
DEF GHKLM NOPR	ijklmnoprstuvwxyz
SUVWXY ZABCDEF	abcdefghijklmnop

IV. ÁBRA

segítenek zavarunkból. Pl.: ha a sűrűbb szöveget 3 ponttal van ritkítva, akkor a hozzá tartozó címsor és szöveg közé 5 pont jön, míg a különálló, esetleg díszes-kével elválasztott szöveg közé 8 pont (I. 4—6. példa). Természetesen mindig a sűrű szedéstől ritkításából kell kiindulni és ehhez irányítani a többi beosztást.

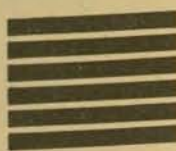
A sorok közti beosztásnál a két sor közötti fehér sávot számíthatjuk. Kúrens betűkből szedett sornál a mássalhangzók nyulványait figyelmen kívül hagyjuk. (I. IV. ábra.)

A sorok ritkításánál azonban ügyeljünk arra, hogy a betűk kisebbeknek látszanak, ha nagyobb köz választja el őket egymástól, de éppen e kontraszt révén jobban ki is emelkednek (I. V. és VI. ábra).

Egyszerű felcéláléknak a sorhoz való helyes meg-

választásánál is az arányszámok mérvadók (l. 7—9. példa).

A fentiek ismerete után áttérhetünk a gyakorlati feladatok megoldására.

V. ÁBRA

**ABLD EFG
HIKLMRQ
RSTRUVX
ENMRFCO
EFGH IKL**

**ABCE DFG
NOPM QRI
EABHTRQ
ENDGFHJ**

**ABCDE FG
ENFR RTE
RTSH KLI
ORS TUMN
ONPWTSJ**

VI. ÁBRA

A kézirat kézhezvétele után azt pár percig tanulmányozzuk, megállapítjuk, hogy melyik sort emeljük ki, illetve melyik sort kell „hangsúlyozni“, hogy a lényegtelen, szürke folt fölött kiemelkedjék. Levélfejeknél a hangsúly a „ki?“ és a „hol?“ kérdésekre kéziratunk által adott válasza esik. Hangsúlyozni lehetett és lehet a betűk fokaival és azok vastagságával. De hála az „ujabb szedés-irány“ — szabály-béklyótól mentes — térhódításának, hangsúlyozhatunk még kurzívából, ritkított vagy hajlított sorokkal, esetleg a fősor alá nyomott alappal, vagy egyes soroknak különálló elhelyezésével. A hangsúly megállapítása után már az egész képet, melyet szedésünk ad, magunk előtt látjuk, mintha csak nyomott minta volna. Már gondolatban egy-egy vignettával, vagy iniciáléval dekoráljunk is. Azt mondanom sem kell, hogy egy banknak, vagy gépgyárnak a nyomtatványát komoly betűvel, lehetőleg csak puszta sorokkal állítjuk elő. Dekoráló ambíciókat kielégíthetjük egy virág- vagy gyümölcskereskedés, játékaruház, stb. nyomtatványain.

Ezt a magunk előtt látott képet azonnal egy papírosra rögzítjük, nehogy időközben elveszítsük a jó gondolatot. Vázlatunknak nem kell művészi rajznak lenni,

VII. ÁBRA

elég, ha csak vonalakkal markirozzuk a szedés képét (l. VII. ábra). Vignetták alkalmazásánál rajzolás helyett egyszerűen benyomjuk azt a megfelelő helyre, ily gyorsvázlatok megkönnyítik a további munkálkodásunkat. Több vázlatot is készíthetünk ugyanazon munkáról, ami azonban nem célszerű, mert ezek rendszeren az elsónél kevésbé sikerültek, de a kezdők érzékének fejlesztését nagyban fokozzák.

Ha látjuk, hogy soraink véletlenül valamilyen geometriai formát adnak, úgy elősegítjük annak létrejöttét ritkítással, esetleg egy díszítődarabbal (l. 10. példa), de soha ne erőszakoljuk ki azt, mert hogy mily időt rabló

munka ez, azt csak a négyeszesítés hívei, no meg a reszelő mondhatják meg.

Kétszínű munkáknál a vázlatot is kétszínűre készítjük piros és fekete ceruzával.

Abban az esetben, ha a markirozott sorokból nem tudnánk megállapítani munkánk hatását, részletesebb vázlatot készítenek, mely értékesebb az előbbinél, de elkészítése hosszabb időt vesz igénybe (5—15 perc). Már a vázlatkészítésnél iparkodjunk a helyes arányokat, illetve mint fontosabb mondottam: „az arányosítás elvét a szedésünk különböző csoportokra való tagolásánál és a betűk fokainak egymáshoz és az egészhez való viszonyánál is“ betartani. Tegyük fel, hogy a levélfejen két egyforma díszítéshajtok alkalmazni, amelyek magasabbak, mint az a folt, melyet szedésünk fog adni, tehát ez az „egész“ (de csak a magasságban). Ezt nyolc részre osztva, megállapítjuk a fősor felső határát. Azt már a múlt havi számból tudjuk, hogy szedésoltunk határát az egész magasság metszéspontjában helyezzük el, az arányos osztópont két részre osztja az egészet: egy kisebbre (3 rész) és egy nagyobbra (5 rész). Már most a szedéstestünk felső határát 8—3=5) az ötödik

VIII. ÁBRA

résznél, a metszéspontban megtaláltuk. (A további munkát is így folytatjuk: osztunk és ismét osztunk, míg csak szöveg és hely áll rendelkezésünkre). A megmaradt öt részt, melyet szöveggel kell kitöltenem, ismét öt részre osztva, annak metszéspontjában megkapom a fősor képének alsó határát. Az így megállapított fősor-magassághoz igyekszem magamat tartani, azaz oly nagyságu betűt keresek, mely annak megfelel. A rendelkezésemre álló többi hely a lényegtelen szöveg elhelyezésére szolgál, melynek megállapítására segítségül veszem az arányszámokat, természetesen a fősorból kiindulva. A még fenmaradt hely a beosztásra szükséges, melyet szintén az arányos osztás elvén végzünk, mint lentebb már magyaráztuk.

Ha összehasonlítjuk az elmondottakat a VIII. ábrával, valamint e kettőt a 11. példával, úgy könnyen megértjük s elsajátíthatjuk ezen eljárást, melynek segítségével bárki látszva oldja meg a nehéznek látszó feladatot is. A 12. és 13. példák (szedés-sémák) azt a célt szolgálják, hogy a fentiek helyességét ellenőrizzük. Mint láthatjuk, a szedésoltunk határát akár lejjebb, akár feljebb helyezzük el, mint a 10. példán, nem érjük el azt a hatást, melyet az aránymetszettel való manipulációnk eredményezett.

A szép és nem szép meghatározása a legtöbb esetben csak véleményünk és érzékünk kétes bírálatától függ, a vitatkozásnak tehát tág tere nyílik. Azonban ha összehasonlítjuk 14. és 15. példánkat — melyek kifelé álló és nem egyszerűségű munkák — a 16. és 17. példánkkal, akkor láthatjuk, hogy a hajlított sor mennyi életet, mozgékonyt és üdéséget varázsol nyomtatványainkra. A hajlított soroknak e dekoratív ha-

tásuk révén létjogosultságuk elvitathatatlan. Különösen nagy sikerrel alkalmazhatjuk levélfejeknél, mert még a legkomolyabb munkát kedvelő megrendelőink is szívesen látják azt nyomtatványainkon.

Sok hibát tapasztalunk a levélfejeknek a papírsíkon való elhelyezése körül. Legtöbb esetben azt látjuk, hogy tömör szedésnél felül és kétoldalt egyforma a margó (I. IX. ábra). Ez pedig helytelen, mert ha egy ily be-

IX. ÁBRA

állítású munkát szemlélünk, úgy érezzük, mintha a kétoldali margó jóval szélesebb volna, mint a felső. Tapasztalhatjuk ezt a 18. példán is, bár itt kevésbé szembeötlő, mint egy rendes nagyságú levélfejen. Ugy érezzük, mintha a szedéstest a papíros felső széléhez tapadna. Hogy e kellemetlen érzésünk megszűnjék, szedéstestünket lejjebb kell elhelyezni. A 19. példa szerint könnyen megtaláljuk egy helyes szélességre szedett levélfej helyét a papírsíkon, ha annak felső határát az átló érintőpontjaiban helyezzük el. Épp az ellenkezője áll az előbbinek akkor, ha a szedéstest fölött monogram, díszítődarab vagy hosszú ékezet van szedve. Ezt rendszeren úgy állítják be gépmester-kollégáink, hogy 2—3 cicerót hagynak a papíros széle és a szedéshatárból kilengő díszítődarab közé. Pedig ez helytelen, mert ily beállításnál az egész szedéstest leasettnak tűnik fel (I. 20. és 22. példát). Itt is az előbbi megoldás a helyénvaló, ha a díszítődarab vagy monogram nagysága megengedi azt.

Ha pedig ily beállítás lehetetlen, mert egy darabka leesne a disziunkból, akkor felvisszük azt a papír széléhez 1—2 milliméterre (I. 21. és 23. példát). Hajlított sorral kombinált levélfejek térbehelyezésénél is a leasettséget konstatáljuk. Az átlók segítségével azonban megállapíthatjuk ezeknek is a pontos helyét. Az eljárás itt a következő: egy téglányt rajzolunk, mely az ivelt sort úgy zárja be, hogy annak felső és alsó, valamint jobb- és baloldali kiterjedését érinti; e téglányt magasságban felezzük; az a pont, ahol e felezés érinti az átlókat, adja meg az egész szedéstest helyét (I. 25. példa).

További példánk már önmagukról beszélnek, feltárják azt a tág teret, melyen fantáziánk szabadon csaponghat, ha az alapismereteket elsajátítottuk. Kitérünk a példák közül a 29. és 30. példa magyarosságával, melyet Terrazzo-körzettel értünk el. Sajnos, a gyönyörű népies motívumainkat még nem dolgozták fel a magyar tipografusok díszítőanyagául, pedig mennyi kincs van azokban. Ha hozzáértő kezek feldolgoznák azt, egy csapásra átváltozna a magyar tipográfia. Nem volnánk a külföld rabszolgái, ahonnan kényszerítve vagyunk díszítőanyagokkal együtt a stílust is átvenni, hanem haladnánk a magunk utján, hirt és dicsőséget szerezve a magyar nyomdaiparnak. Várjuk az első lépést az öntödénktől. A 31. példánk negatív sora egy darabka linoleum. (A linoleummetszéssel cikksorozatunk végén foglalkozunk.) A 33. példánk bizarrságával tűnik ki a többi közül. Részen Terrazzoból és zárójelekből készült expresszionista hatás alatt, mely már közelről fenyeget bennünket és ki tudja, — talán megbarátkozunk vele, mert feltűnő, érdekes hatása, tagadhatatlan.

KUN MIHÁLY

FOTOGRAFIA ÉS REPRODUKCIÓ

MODERN sokszorosító iparnak fontos kiegészítője és hű kísérője a nyomtatott kép, az u. n. reprodukció. A nyomtatott művek illusztrációját nagyon sokfélék és a szakember, s a könyvet, folyóiratot vásárló közönség igényei is különbözőek. Gyakran a szakember, többször a közönség, a különböző illusztráló eljárás utvesztőiben tájékozatlan és a fajtákat sem felismerni, minőségüket az egyik vagy másik előnyére, vagy hátrányára felbecsülni nem tudják.

Csak jól sikerült és tökéletes fotográfia nyomán lehet szép illusztrációt készíteni, akár egyszerűbb, akár pedig finomabb kivitelű sokszorosító eljárásról van szó. A fotográfia leggyakrabban autotípiába ültetik át, mely legáltalánosabban használt módja az illusztráció készítésének. Jellemző tulajdonsága, hogy az eredeti fénykép tónusértékét híven adja vissza és még nagy előnye az is, hogy szöveggel egyidejűleg nyomtatható, mely utóbbi tulajdonsága révén más eljárásokkal szemben olcsóbb.

Az autotípiák készítésében a klisékészítők már nagy tökéletességre tettek szert. A nyomtatásban is kiváló teljesítményekkel találkozunk, úgy hogy még egészen elsőrangú művek illusztrációinak szemlélésénél is gyakran autotípiákat ismerünk fel. A színes illusztráció is, ha a tónus és rajz hűségét kell hangsúlyozni, autotípián alapul. A színes eljárás természetesen sokkal bonyolultabb,

mert az eredeti tárgy színeinek lehetőleg hű visszaadása tág teret nyit a kísérletezésnek és még a legtökéletesebb színes autotípiák — három- vagy négyszínyomás — sem adhatják egészen pontos, színes képét az eredetinek. Nemcsak a jó fénykép, a jól elkészített klisé, hanem a nyomtatás módja, nevezetesen a festék helyes megválasztása és az avatott festékezés szabják meg az egyszíni, négy- vagy háromszíni autotípiayomás szépségét.

A nemesebb reprodukáló eljárások között gyakran találkozunk az u. n. fénynyomásokkal (Lichtdruck), amely nem oly gyakorlati értékű, mint az autotípiák, mert a nyomtatott szöveggel egyidejűleg nem sokszorosítható. Előnye az, hogy nagyobb méretű illusztráció-

DÉKI JÓZSEF
BUDAPEST

1. példa (helytelen)

VEDRES ENDRE
VILLANYERŐRE BERENDEZETT IPAR-
TELEPE MŰVEGTAGOK, KÖTSZEREK,
BETEGÁPOLÁSI CIKKEK GYÁRTÁSÁRA
JÁSZBERÉNY

4. példa (helytelen)

HIDASSY GYÖRGY
FÉLEGYHÁZA

7. példa (helytelen)

DÉKI JÓZSEF
BUDAPEST

2. példa (helytelen)

VEDRES ENDRE
VILLANYERŐRE BERENDEZETT IPAR-
TELEPE MŰVEGTAGOK, KÖTSZEREK,
BETEGÁPOLÁSI CIKKEK GYÁRTÁSÁRA
JÁSZBERÉNY

5. példa (helytelen)

HIDASSY GYÖRGY
FÉLEGYHÁZA

8. példa (helytelen)

DÉKI JÓZSEF
BUDAPEST

3. példa (helyes)

VEDRES ENDRE
VILLANYERŐRE BERENDEZETT IPAR-
TELEPE MŰVEGTAGOK, KÖTSZEREK,
BETEGÁPOLÁSI CIKKEK GYÁRTÁSÁRA
JÁSZBERÉNY

6. példa (helyes)

HIDASSY GYÖRGY
FÉLEGYHÁZA

9. példa (helyes)

ÉLŐ- ÉS MŰVIRÁGKERESKEDÉS

TIMKA / RÓBERTNÉ / KASSA

ÜZLET: FŐ-UTCA 32 / KERTÉSZET: BUDAPESTI-UTCA 160

10. példa

PESTSZENTLŐRINC
MÁTYÁS-UTCA 13

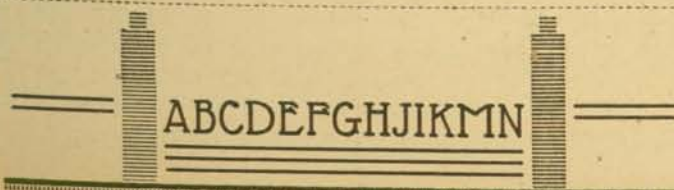
RÓNAI ANDOR

LAKBERENDEZŐ / ELVÁLLALJA MODERN BUTOROK
KÉSZÍTÉSÉT SAJÁT VAGY ADOTT TERVEK ALAPJÁN
ANTIK BUTOROK SZAKSZERŰ JAVÍTÁSÁT JÓTÁLLASSAL

PÓVÁROSI IRODA:
IV. PURDÓ-UTCA 8

11. példa

12. példa (helytelen)

13. példa (helytelen)

SZINNYEI HIMZŐMŰTERME

MŰ- ÉS GÉPHIMZÉSEK,
EREDETI KALOTASZEGI
VARROTTAS ÉS MATYÓ-

NAGYKANIZSA MUNKÁK VÁLLALATA RÁKÓCZI-UT 5

14. példa

MERKUR SZÖVETKEZET

Francia kosztümök,
női fehérneműek,
gyermekruhák nagy-
ban és kicsinyben

KOMÁROM, PIAC-TÉR 4

15. példa

MERKUR SZÖVETKEZET

Francia kosztümök,
női fehérneműek,
gyermekruhák
nagyban és
kicsinyben

KOMÁROM, PIAC-TÉR 4

16. példa

SZINNYEI HIMZŐMŰTERME

MŰ- ÉS GÉPHIMZÉSEK,
EREDETI KALOTASZEGI
VARROTTAS ÉS MATYÓ-

NAGYKANIZSA MUNKÁK VÁLLALATA RÁKÓCZI-UT 5

17. példa

ABCDEFGHIJKLM

18. példa (helytelen)

ABCPEFGHIJKLM

19. példa (helyes)

ABCDEFGHI IJKLMNO

20. példa (helytelen)

ABCDEFGH IJKLMNOP

21. példa (helyes)

HIRMANN ES HOLCZER

22. példa (helytelen)

HIRMANN ES HOLCZER

23. példa (helyes)

ABCDEFGHI IJKLMNOPS

24. példa (helytelen)

ABCDEFGHIJKLMN

25. példa (helyes)

kat ezen eljárással sokkal szebben lehet előállítani, mint az autotípla segítségével. Felszíne kellemesebb, mert szemlélését nem zavarja az autotíplánál megszokott durvább, finomabb, hálószerű szemcsézet (Raster). A fénynyomás igen kedvelt sokszorosítási módja a gondosabban előállított művek kísérő illusztrációinak. Sajnos, ritkán találkozunk egészen kifogástalan fénynyomásokkal, nagyon sok zavaró körülményre bukkan az avatott bíráló s ezért a jó autotípát nem elsősorban készített fénynyomással szemben előnyben kell részesíteni.

A reprodukáló eljárások legnemesebbikét fénymet-szetnek (Hellogravür) nevezik. Sokszorosítása nehézkes, lassú is, mert kézi sajtológéppel állítják elő. A kész nyomatok felülete mély, bársonyos árnyalatu s az eredeti fénykép minden részletét is leghívőbban adja vissza. Ez utóbbi tulajdonsága miatt alkalmazzák művészeti tárgy művek illusztrálásához, ahol a műtárgyak pontos és hű képe nagyfotossága. Különösen régi mesterek képeinek igaz tolmácsolója, s így a színek helyes értékelnek pontos visszaadása szempontjából annyira fontos, hogy a hellogravür pótolhatatlan ott, ahol a sokszorosító ipar igazán elsőrangú óhajt a hozzáértő szemlélőnek nyújtani. Előállítása sokkal költségesebb, mint a többi reprodukáló eljárások készítése. Néhány év óta egy szellemes találmány kapcsán gyorsajtóval is lehet hellogravür képet szöveggel együtt nyomtatni. (Mélynyomás.) Ezen új eljárás gyakorlati hordereje kétségtelenül nagy, de a képek szépségét az igazi kézi sajtón

nyomatott hellogravürrel összemérni nem lehet. A mélynyomású képek előállítási módja még nagyon tökéletesen s csak bizonyos körülmények szerencsés összetalálkozása folytán lehet az eredmény kielégítő.

A legtöbb reprodukáló eljárást így röviden jellemeztük. Rámattunk arra, hogy mennyire szoros kapcsolatban van a fénykép, melyet valamelyik eljárás segítségével kell sokszorosítani, a klisével, illetőleg az illusztráció nyomásával. Minden reprodukációs eljárás technikailag kiváló fényképen alapul. Rossz fényképről készült klisével még a legnemesebb eljárás révén sem lehet szép nyomatokat előállítani. A fotográfiai ipar specialistája a reprodukációs fényképész, aki ha hivatásának magaslatán áll, sokoldalú és alapos tudású művelője mesterségének. Régi festmények reprodukálása, architektúrák, bútorok és berendezések felvétele, iparművészeti vagy ipari és használati tárgyak, gépek tökéletes fényképezése igen becses munka. Gyakran hivatásos portréfényképezők is vállalnak megbízásokat a reprodukációs fényképezés köréből. Az eredmény, sajnos, igazolja, hogy mennyire csak alapos képzettségű és nagy gyakorlatu reprodukációs fényképészeknek szabadna klisék számára való anyagot elkészíteniük, nem pedig arcképfényképezők alkalmi munkájával is megelégedni. Helyes volna, ha a fényképezők sűrűbben fordulnának a reprodukációs fényképezés felé, nem kontárkodva, hanem alaposan elmélyedve e mesterség nagy elméleti és gyakorlati tudást kívánó részleteibe.

PÉCHY JÓZSEF

A KÖNYVKÖTŐIPAR MULTJÁBÓL

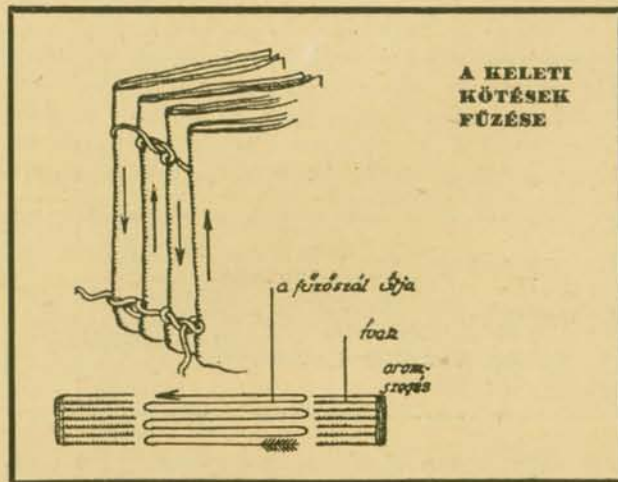
H E T E D I K K Ö Z L E M É N Y

RENEZÁNSZ kor könyvkötőművészetének stílusalakítása körül a betűszedés feltalálásának s a sajtótechnika tökéletesítésének, főleg azonban a keleti könyvkötőművészet díszítő technikáinak jut a korszakalkotó szerep. Éppen ezért, a rene-

szánsz könyvkötészeti kultúrájának ismertetése előtt, külön fejezetet kell szentelnünk a keleti népek (az arabok, perzsák, törökök és az arab-mór birodalom tartományai: Északafrikában, Spanyolországban és Sziciliában élő arabok) könyvkötőművészetének. Fájdalom, helyünk nem enged, hogy Gutenberg mesterművének a könyvkötőiparra gyakorolt átalakító hatását a részletekig fejtegetsük s ezért csak röviden jegyezzük meg, hogy főképp a könyv alak nagyságának és méretének csökkenése volt a legfontosabb körülmény, mely a könyvfedelek ornamentális megoldásának szerkezeti részére kihatott, s hogy leginkább a papírosanyag rohamos elterjedése volt az, mely a könyvek kötési technikájában lényegesebb egyszerűsítéseket tett lehetővé. A keleti könyvkötőipar hatása is kettős volt. Egyidejűleg alakította át a könyvet szerkezeti és művészetileg. Ha jól meggondoljuk, győzelmeit meglehetősen könnyűnek kell tartanunk, mert — amint említettük — a gótkus kor végén a könyvkötőiparban oly fokú művészi dermedtség kezdte szimptomált éreztetni, melyből az ellenállóképességnek még az erkölcsi rugó is hiányoztak. A gótkus idők könyvkötői, a nagy kereslet, a felhal-

mozódott munka, a könyvek készítésének határidős természete és árak megromlása következtében kénytelenek voltak megosztani munkájukat az ötvösmesterrel, a kelmestével, vagy egyáltalában azzal az iparossal, aki a könyvfedel díszítésénél segítségükre lehetett. Fokozta pozíciójuk művészeti megrendülését az a meggyőződés-telenül csökkönyös elfoglaltság is, melylyel a munkakörükbé vágó egyetlen díszítő eljárásnak, a kézbélyegzős vaknyomásnak reformálásával szembehelyezkedtek. Bé-

lyegzők zárt szerkezetű ornamentális formákat, szerkezeti egységhez állg, vagy egyáltalában nem kapcsolható motívumokat tartalmaztak, azok pedig, ame-

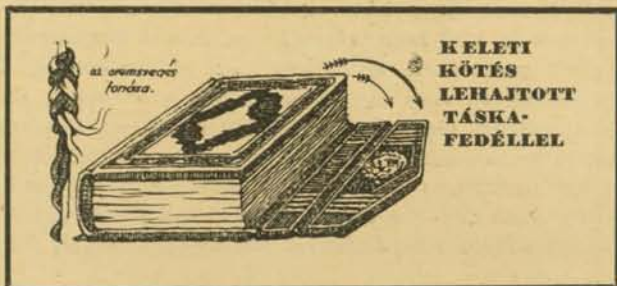
lyek esetleg a konstruktív összeépítést lehetővé tették, szigorú gótkus jellegüknel fogva legjellegesebb egy-két táblatípusnak, vagy kompozícióváltozatnak kifejtését

BETÁBLÁZÁS
PAPYRUSZ-
FEDELEK
KÖZÉ

eredményezhették. Conrad Forster, a nürnbergi szerzeteskönyvkötő kísérletezett ugyan átkomponálható motívumokkal és szöveggé csoportosítható betűkkel, de követői nem jutottak tovább e kísérletek folytatásánál.

A keleti könyvkötőművészet független volt efféle szer-

KELETI
KÖTÉS
LEHAJTOTT
TÁSKA-
FEDÉLLEL

számtechnikai nehézségektől. Az az ornamentika, melyet szerszámai tolmácsoltak, maga volt a lendületes rugalmasság, a formákká olvadt logika és egyben a legálmódóbb mesemondás. Zárt szerkezetű motívumokat nem ismer, a legbonyolultabb kompozíciója is szervesen át-

KELETI
DISZITETT
METSZÉS

komponált formamechanizmus, mely eleve kizárja a gépies motívumcsoportosítást. S ha ehhez vesszük még azt a technikai formát, melyben ez az ornamentika a könyvfedeleken életre kel, akkor beigazolva látjuk azt a falánkságig menő éhséget, melylyel a komor gótkának

színt és lényt áhító könyvkötőművészete magát a keleti könyvkötőiparra reávetette. Nézzük azonban a keleti varázs okait a konkrét tényeken keresztül.

Az izlám művészetnek a reneszánsz kor könyvkötőiparára gyakorolt stülusalkotó hatását az tette különösen intenzívvé, hogy az arab és a török-perzsa kötések, bár a távol Keleten alakultak ki, sok technikai rokonságot mutattak fel az európai kötésekkel. A keleti könyvek ugyanis szintén egymáshoz fűzött lapokból állanak, amelyek bőrborításu kemény védőtáblák közé vannak erősítve. A bőrborítás kiterjed mindkét fedélre s a könyvhátra is. A főkülömbőség közöttük és a korunkbeli európai kötések között a fűzés módjában rejlik, amennyiben azokon az ívek nem pergament, vagy bőrbetétekre, még kevésbé szijakra (bordákra) vannak fűzve, hanem mint azt a mellékelt rajz mutatja, a fűzőfonal a hát felső harmadából indul el s alsó harmadában lép ki az ívből, s innen megy át következő ívbe, majd így végig az egész könyvttesten. A fűzőállványt tehát nem használták, sőt — mint kiderült — a XVIII. századig nem is ismerték.

A könyvkötőtáblák nem deszkából, hanem kéregpapírból készültek, melyet vagy vékonyabb papírlémezek egymáshoz ragasztásával állítottak elő, vagy egyesenes erre a célra vastagabb rétegben merített papírmasszából készítettek. A könyvttestet úgy erősítették a fedelek közé, hogy a megfűzött könyvttest hátát vászoncsíkkal végigragasztották és erre egy a könyvhát szélességénél 3—4 ujjnyival nagyobb második vászoncsíkot erősítettek, mely vászont a hátszélességen túlterjedő szárnyaival a borítófedelekhez volt hozzáragsztva. A papyruszlemezekből készült fedelek felerősítése zsinórfűzéssel történt.

Nemcsak ismerték, de művésztették tökéletesítették az oromszegést is, mely főleg abban tért el az európaiaktól, hogy szálmenete nem függőlegesen, hanem vízszintesen halad. Oka abban rejlett, hogy a keleti kötések táblái peremnélküliek voltak, mint az egykori európai románkötéseké s a táblák ugyanakkorak voltak, mint a könyvttest. A metszések rendszerint fehérek, ritkán színesek, még ritkábban aranyozottak. Az aranymetszés európai találmány s összes változatának Felsőolaszország a hazája. Ezzel szemben annál gyakoribbak Keleten a kézi festésű díszített metszések, fehér, vagy színes alapon.

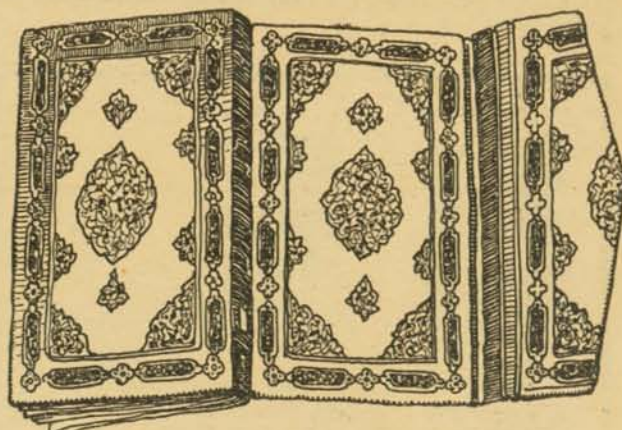
Tipikusan keleti sajátosság a táskafedél, mely a keleti könyveket alakilag a mi kettősfedelű zsebnotezeinkhez teszi hasonlókká. Ez a táskafedél középről a szélek felé tompa háromszög alakban végződött s az alatta levő felső fedeltáblát félig eltakarta. A táskafedél csucsa, ha a könyv zárva volt, éppen a fedél közepére esett s a legtöbbször ugyanugy volt díszítve, mint az alatta fekvő fedéllap. Utóbbinak díszítése szerkezetileg azonos lévén vele, a könyv becsukásakor a táskafedél díszítése megszakítás nélkül folytatódott az alsó fedéllapon s viszont az alsó fedéllap díszítése a táskafedélen.

A táblák borítóanyaga bőr volt. És pedig olyan bőr, aminőről Európa azelőtt nem is álmodott. Nem volna célja, hogy e helyütt a keleti tímárok, vargák és bőrdíszművesek ipartörténeti jelentőségét fejtegetssük, hiszen köztudomású, hogy a bőrpar és a bőrdíszművéség hazája és melegágya Kelet s hogy a bőr kidolgozásának, festésének és lényesítésének minden fortélyja keleti

mesterek évezredek kulturájának eredménye. Az egyes bőrlajták elnevezése többet mond mindennél. Akár a cordoval timárok híret öregbitő „kordovánt“, akár a marocói bőripar termékét, a „maroquin“-t, akár a török „zagri“-elnevezésre utaló, mesterségesen szemcsézett „sagrint“, akár az északafrikai Saffi-ről elnevezett „saffiant“, vagy „szattyánt“ nézzük, mindenütt Kelettel állunk szemben. S mindezzel a sok, megvesztegetően finom anyaggal társult a keleti varázs legnagyobb titka: a kézi aranyozás. Elmondhatjuk, hogy nincsen az aranyozó eljárások között egy sem, mely nem Keletről származnék, nincsen a modern kézi aranyozásnak egy olyan szerszáma sem, a XVII. században feltalált görgetőt leszámítva, melyet nem a XV. századbeli velencei könyvkötőművészet közvetítésével ismerte volna meg Európa. Azt persze, hogy mely időben, milyen szerszámok, milyen formában és milyen időrendben honosodtak meg Itáliában, igen nehéz kimutatni, mert bár Velence volt a zsillp, melyen át a keleti ár beözönlött, számos egyéb helyen is találhatók nyomok (Siciliában, Nápolyban és Spanyolországban), melyek Velencétől független keleti befolyást látszanak bizonyítani.

A keleti kötéseknek négy fontosabb típusa jöhet tekintetbe mint olyan, melynek hatásai a korai velencei kötéseknek egész pontosan kimutathatók. Elsőnek az indiai lakkfestésű kötések, melyek a lakkfestés technikáját ismertették meg, másodsorban a perzsa típusú kötések, melyeken a lakkfestés mellett az ecsettel való aranyozás, a poraranyozás és a laparanyozás különféle alkalmazásait látjuk, karöltve a legképrázatosabb szerszámtechnikai virtuozitással, mely különösen a díszített és az egyszerű vonalfiléta használatában, a bélyegzők, matricák s a présdúcok kezelésének tökéletes biztonságában érvényesül, harmadszor a kínai típus, mely tulajdonképpen csak a perzsa típusnak egy változata és nevét a kínai eredetű felhőmotívumtól nyerte, egyébként pedig csak a különféle színárnyalatokra öt-ötözött aranyozása révén tűnik ki a többi keleti kötések közül, végül az arab típus és ennek u. n. provinciális változatai, az arab-mór, az arab-perzsa, az arab-török s az arab-kopt típusok, melyeken túlyomó részben a présnyomás, a kézaranyozás és a bőrapplikáció szerepelnek. Vannak mind a négy típus technikai határain belül metszett, vert és domborított aranybőr-kötések is, ezek azonban itt is bizonyára egy régebbi korszaknak fejlődéstörténeti emlékei. A táblák kompozíciójának elrendezése elvileg azonos: a díszítmény súlypontja egy medallion (az arab kötésekben geometrikus, a többiekben naturalisztikus formákból felépítve), melyet vele azonos ornamentális tartalmu sarokmegoldások egyensúlyoznak ki. A fedelet nem ritkán két-három keret is díszíti, a medallion- s a sarokmegoldások között adódó alap- vagy háttérfelületét pedig szintén gazdag vonalszerkezetű díszítmény tagolja fel. Hosszukas méretű táblákon a medallion alul és felül egy-egy kiegészítő csokorkompozícióvá lendül ki s ilyen esetekben hasonló csokormotívumok csíráznak elő a belső mező vonalkereteiből is. Ennek az öt formacsoportnak, u. m. a medallionnak, a vele rokon sarkoknak és csokroknak, az alapsíknak és a keretnek különböző arány- és méretváltozatai beláthatatlan sokaságát termelik a legötletesebb díszítményszerkezeti megoldásoknak és ami csodálatunkat oly parancsolólag váltja ki a keleti kötések iránt, az éppen a kom-

pozíciók szerkezetének és formaelrendezésének hihetetlen változatossága. Ahogyan a mindig egyforma és mégis mindig más és más szerkezetű keleti szőnyegornamen-

KELETI KÖTÉS NYITOTT FEDELEKKEL

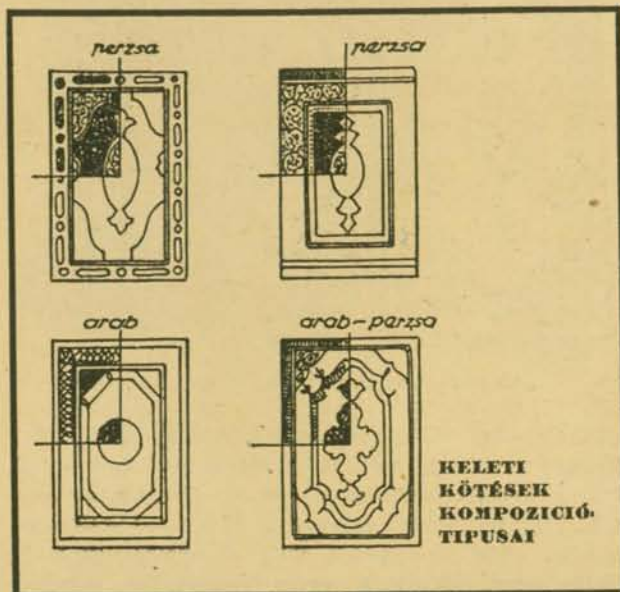
tika sohasem válhatik unalmassá, éppen úgy a keleti kötések is, akár az elsőt látjuk életünkben, akár az ezrediket vesszük kezünkbe, mindig tartogatnak számunkra soha meg nem unható művészi értékeket. Az arab ornamentika exakt komolysága, mely az arabeszknek finom játéka mögé rejtőzik, a perzsa díszítmények sokszavu beszédessége, mely a természeti formák ragyogóan bübajos nyelvén közli a maga kiapadhatatlannak látszó mondanivalóját, az ezeregyéjszaka népének évezredek óta

Here is a photo-drama that will open the hearts of all you who love and love and glory things beautiful. "Romance" has been one of the sensational stage successes of recent years and Doris Keane, beautiful, talented, richly-gifted, has carried "Romance" to international fame. It is, indeed, a rare privilege to present this splendid drama in her exquisite film creation of what has been hailed as the "most beautiful love story of the stage."

DORIS KEANE
in Edward Sheldon's
Celebrated Play
"Romance"
Directed by
CHET WITHEY

GABLIK: AMERIKAI FILMREKLÁM

muzsikája, játéka, költészete. És amilyen gazdag a keleti könyvkötések formakincse úgy színben, mint anyagban, ugyanolyan sokszólamu a zenekara is, amelylyel azt — önmagát soha meg nem ismétlő variációkban — interpretálni tudja.

Nem könyvtechnikailag érték ugyan, de a könyvkötőművészet történetében érdekes adat, hogy a színes és díszített előzékek is keleti eredetűek s szintén Velencén át hódították meg nyugat Izlését. A régi perzsa és arab kötések előzékel finom bőrből készültek és díszítésük ornamentikailag és technikailag nem volt szegényebb, mint a könyvfedeleké. Itt szerepelnek legsűrűbben az áttört (kivágott) díszítványok, melyeket színes, esetleg aranyozott bőrlapból pozitíven, vagy negatíven metszettek ki s ehhez képest arany, vagy színes bőralapra ragasztották fel. A színkülönbséget néha kétféle színrnyalatu aranyötvetet adta. A későbbi időkben, vagy a kevésbé díszes kötésekben a prés-, vagy kézi aranyozással díszített selyemelőzékek sem tartoznak a ritkaságok közé, nem is szólva az aranyozott, márványozott, keményítőfestékes s a föccsöntött papírelőzékekről, melyeket — művész tekintetben — még ma sem sikerült megközelítenünk. A keleti könyvkötőművészet virágkorának, a XIV. századnak, legszebb emlékeit a szultán konstantinápolyi könyvtára, a XVI., XVII. és XVIII. század izlám könyvkötészetének érdekesebb termékeit a wienli udvari

könyvtár, a düsseldorfi iparművészeti muzeum s a müncheni állami könyvtár őrzik.

A középkor s a reneszánsz kor könyvkötőiparának határmegyéjén tehát a keleti kötések állanak, melyeknek dladalutját a felsőolaszországi kikötővárosok világkereskedelme s a reneszánsz kultúra gőcpontjainak humanista szelleme egyengeti. Hatásuk elsősorban Velence könyvkötőiparán aratott döntő győzelmet, de rövid pár év alatt kiterjedt egész Itáliára, majd mindenüvé, ahová az Itáliával való kapcsolat révén az új világnézet szelleme eljutott. Hogy éppen Itália, az akkori Európa legműveltebb földje lett a reneszánsz könyvkötőművészetnek melegágya, azon nincsen semmi meglepő, ha meggondoljuk, hogy Olaszország érzésében és gondolkodásában sohasem vált annyira gótkussá, mint Németország, vagy Franciaország s hogy középkori könyvkötészete ugyanolyan volt, mint a gótika stílusalkotó nagymesteréé, se nem németebb, se nem olaszabb nála. A korai reneszánsz, melynek időpontja a XIV. századra esik s amely az olasz kultúrának az általános európai fejlődésére történt áthelyezkedését jelenti, alig észrevehető nyomokat hagy a könyvkötőművészetben. A velencei kereskedelem útján állandósult keleti kapcsolat csak 1500 körül éreztette hatását és első ízben a geometrikus szerkezetű, szalagfonatos díszítőformák használatában jelentkezett, melyet lassacskán a manteszkeknek nevezett — vonalasan rovatoított levél- és virágformákból stílizált — arab ornamentika, majd a zsinóros díszítőelemek jellegzetes ornamentikája követett. Erre az időre esik a kézi aranyozással való imitativ kísérletezés is, melynek legelső nyomait a zsinórdíszítmény vonalfordulatai közé nyomott köröcskék őrzik. Érdekes, hogy eleinte kötőanyag nélkül, tisztán vízzel próbálták az aranyat felhordani s így nem egyszer négy-öt utánnyomásra volt szükség, hogy az arany valamennyire megtapadjon. A vaknyomáshoz szokott mesterek kezdetben túlforró bélyegzőket is használtak s talán hosszú évtizedeket követelt volna a tökéletes technikai készség megszerzése, ha a kiválóbb nyomdászok és könyvkötőmesterek, mint a velencei Aldus Manutius s a firenzei Filippo Giunta nem alkalmaznak műhelyekben arabokat és perzsákat, akik azután közvetlen úton képezik ki az olasz könyvkötőket. Ez a szokás rövidesen sok követőre talált s nemsokára szinte elárasztották Velencét az arab és perzsa bőrdíszművesek és könyvkötők.

Minden feltétel meg volt tehát ahhoz, hogy egy új könyvművészeti stílus kialakuljon s Velencét a reneszánsz könyvkötőipar bölcsőjévé tegye. JASCHIK ÁLMOS

A KÖNYVKERESKEDELEM

RENDSZERINT úgy gondolkozik mindenki, aki e gondolatot a fejébe veszi, hogy a könyvkereskedelem szülőanyja a könyvnyomdászat és ha a könyvnyomdászatot nem találták volna fel, embrióban sem volna a könyvkereskedelem. Ez nagyon téves felfogás, mert a könyvkereskedelem évezredes gyermeke a kultúrának és nem úgy, mint az európai (és nem ázsiai) könyvnyomdászat, mely csak 1440-ben találta-

tott fel és így mindössze csak 480 éves múltva tekinthet vissza.

A könyvkereskedelem keletkezése természetesen kiküthathatatlan, de az bizonyos, hogy könyvkereskedelem már a nyomdászat előtt, az írott könyvek idejében volt. Az egyiptomiak, akik a papyrusra való írást feltalálták, már kereskedtek papyrusztekercsekkel; éppen így kereskedtek ezzel a phöníciaiak és héberek, míg a többi keleti népek nem, a görögök csak Plato és Sokrates idejében. Innen húzódtott a könyvkereskedelem Alexandriába, ahol legjobban virágzott.

A
MAGYAR GRAFIKA
MELLÉKLETE

CIMKÉK
SEIDNER MIKSA
LIKORKÜLÖNLEGESSÉGEK
GYARÁBÓL

Tervezte
JASCHIK ALMOSNÉ
MÜLLER MÁRIA

Készítette
SEIDNER
PLAKÁT- ÉS CIMKEGYÁR
Budapest VII,
Szövetség-utca 6. szám

COGNAC
MEDICINAL

BORGYÖNGYE

MAISON FONDÉE 1870

SEIDNER MIKSA
 COGNAC, LIKÖR ÉS RUM-
 KÜLÖNLEGESSEGEK GYÁRA
 B U D A P E S T

COGNAC
MEDICINAL

SEIDNER

CRÈME DE CHOCOLAT

MAISON FONDÉE 1870

CRÈME LIQUEUR
 EXTRA SURFINE

Le plus grand soin avec lequel cette
 LIQUEUR EST DISTILLÉE LA REND
 ÉGALE AUX PRODUITS FRANÇAIS

Le DISTILLATEUR

SEIDNER MIKSA

LIKÖR RUM ÉS COGNAC
 KÜLÖNLEGESSEGEK
 GYÁRA
 BUDAPESZT

Kr. sz. e. a második évszázadban ismerik meg a rómalak a könyvkereskedést és pedig a győzelmes háborúk, illetve a Rómába behozott könyvszákmány révén. Cicero is említi az első római könyvkereskedőt, Pomponius Atticust, aki egyúttal Cicero műveinek kiadója, illetve árusítója volt. Ez a Pomponius Atticus gyárillag üzte a papyrusztekercsek előállítását. Százával foglalkoztatta a rabszolgákat, akik részint a leírással, korrektúraolvasással, kötéssel, címezéssel voltak elfoglalva.

A sokszorosítás egy nemét úgy oldották meg, hogy egyszerre száz rabszolgának ugyanazt a szöveget diktálták, amely eljárással természetesen egyszerre száz példányt nyertek. Tiro, Cicero egy szabadon bocsátott rabszolgája olyan rövidített írást talált fel, amellyel feleannyi idő alatt lehetett leírni a könyveket. Tiro ez írása általánossá is vált. Sőt Plinius említi, hogy neki egy ízben egyszerre ezer példányt írt le ezer rabszolga és hogy Augustus császárnak egy ízben besúgták, hogy a Sybillák hamisított könyveit terjesztik Rómában, mire Augustus razzlát tartatott és kétezernél több ilyen könyvet tudott összegyűjteni.

Csak természetes, hogy a római könyvkereskedelem kiterjedt a vidékre is, ahol a később elszaporodott könyvkereskedők fő- vagy főközleteket tartottak fenn. Később, a műveltség korszakában, amikor Rómában magában 28 nyilvános könyvtár volt, a könyvkereskedelem és leíró-ipar olyan nagy lett, hogy ezrei az embereknek foglalkoztak e téren.

A könyvek, illetve tekercsek nem mindig egyforma kiállításban kerültek eladásra. Voltak egyszerű, szép és díszes leírások is, amelyeknek eszerint változtak az ára is. Hogy sok hiba eshetett az ilyen leírásokba, az abból is kitűnik, hogy Strabo hírneves görög geográfus keservesen panaszkodik a leírók hibás munkája miatt. Hogy e hibák a későbbi korban is végigvonulnak, az abból is kitűnik, hogy a püspökök és kolostorok leíró deákjaikkal ünnepélyes esküt tételnek, hogy hibát nem fognak elkövetni a leírásnál.

A könyvkereskedők azonban zsarolni kezdtek az eladandó könyvek után árakban s már a könyvnyomdászat idejében jónak látta a hatalom, hogy ennek útját állja, amlért Bécs városa meghatározta, hogy a könyvkereskedő az eladandó könyvek után 40 fillér hasznot, míg a párisi egyetem 1 font után 4 denárt szab meg.

A könyvnyomdászat feltalálásával lassan-lassan megszűnt a leírók kora, de ezzel elszaporodott a könyvnyomdák és könyvkereskedők száma is. A németek e nemből Fugger Ulrik augsburgi könyvkereskedőt említik elsőnek, míg a kéziratokat összevásárló és saját zsebére kiadó könyvkereskedő Raimann János augsburgi könyvkereskedő volt 1508-ban, aki magát a „német nemzet teljes könyvkiadójának“ nevezte, míg az első nyílt könyvesboltot ugyancsak Augsburgban Koburger nyitotta.

Magyarországon Budán, mint az ország akkor fővárosában, a nyomdászat behozatala előtt is voltak már könyvkereskedők, akiknek neveit a történelem nem jegyzi fel. Valószínű azonban, hogy az alantabb felsoroltak közt találhatók ezek is. Hogy kellett lenni könyvkereskedőknek, azt mutatja az 1367-ben V. Orbán pápa által engedélyezett pécsi, vagy az 1388-ban IX.

Bonifác által engedélyezett budai egyetemnek, vagy a Mátyás király híres budai könyvtárának, amelyet 1460–1470 közötti időkből alapított, létezése, avagy a már létezett pozsonyi, budai, székesi, nagyváradai, sárospataki stb. alsóbbrendű tanodák is, amelyeknek szintén könyvekre volt szüksége.

The most wonderful love story of the modern stage, brought to the screen by the beautiful and talented actress who made the play an international success

DORIS KEANE
Edward Strelow's Celebrated Play
"ROMANCE"
An opera singer's love idyl

Directed by
CHET WITHEY

GABLIK: AMERIKAI FILMREKLÁM

Hogy aztán Mátyás király 1472-ben Geréb László budai prépost, alkancellárja útján felállította az első magyarországi nyomdát Budán, amelynek Hess András velencei nyomdász dolgozott először, kezdett a könyvkereskedői foglalkozás élenkben életre kelni és azok üzöli szaporodni. A történelem azonban csak 1484-től fogva jegyzi fel ezek neveit. Így voltak név szerint magyar könyvkereskedők Budán: Feger Tibold, Ruem György, Pap (Paep) János, Kaysa Orbán, Wardial István, Ichaller Jakab, Murarius Antal, Milcher Mátyás, Sessardia Lénárd, Prischwicz Mihály és Grignaelis György, akik azért, mert protestáns volt és katolikus szellemű könyvet mert árusítani, megégettek.

A nyomdászat elterjedésével természetesen mind több és több önálló könyvkereskedő lett, bár akkor maguk a nyomdászok is egyúttal könyvkereskedők is voltak. A nyomtatott könyveket nemcsak nyomdahelyiségekben, hanem vándorutjukon vagy vásárok alkalmával is árusították.

HARASZTI JÓZSEF

Legtöbbször megy az, aki kezdetben maga sem tudja, mennyire megy, de azért minden kínálkozó körülményt szilárd rendszabályok szerint felhasznál.

Minden kezdet nehéz. Ez bizonyos értelemben igaz lehet, de általánosabban azt mondhatjuk: minden kezdet könnyű, de az utolsó lépéseket a legnehezebben és legritkábban szokták átlépn.

NYOMTATÁSTECHNIKA

A FELHORDÓHENGEREK BEÁLLÍTÁSA

A tiszta, éles nyomtatásnak egyik főfeltétele, hogy a felhordóhengerek pontosan legyenek beállítva. A leg rugalmasabb és legszívósabb hengerekkel sem tudunk megfelelő eredményt elérni, ha azokat kellő figyelemmel nem kezeljük, tekintet nélkül arra, hogy gyorsajtóról vagy tégelyessajtóról van szó. A felhordóhengereknek tulmagasra való beállítása azzal a szembetűnő jelenséggel jár, hogy a nyomtatandó forma vagy egyáltalán nem, vagy csak helyenként kap festékeztést, a tulmagasra való beállításnak hátrányait csak a gyakorlottabb szem veszi észre — eltekintve attól, hogy a táblázatos szedés azokat tönkre teszi — és abban nyilvánul meg a baj, hogy a nyomtatásnak azon a részén, ahol a forma először jön érintkezésbe a felhordóhengerekkel, először egy bizonytalan, szakadozott vékony vonal, mellette pedig egy vastagabb fehér csík észlelhető, aminek az a magyarázata, hogy a felhordóhengerek nem függőlegesen gyöngéden jönnek érintkezésbe a formával, hanem inkább csuszva és a forma szélének nekiütődve, minek következtében a festék a forma szélén lerakódik és az képezi a fent említett vékony, szakadozott vonalat. Ugyanakkor a tulajdonképpen befestékezendő formának a széléről a festéket letörlő, minek következtében a fehér csík keletkezik, még pedig az utóbbi annál nagyobb mértékben, mennél keményebbek a hengerek és mennél gyengébb

a festék. Ennek elkerülése szempontjából igyekezzünk a felhordóhengereket pontosan beállítani, még pedig ott, ahol gyorsajtóról van szó, olyanformán, hogy először a belső hengert valamivel a szükségesnél magasabbra állítjuk és azután fokozatosan mindig lejjebb engedjük, mindaddig, míg a levonatról meg nem győződünk, hogy az gyöngéden, de mindenütt egyenletesen hord fel. Ha a belső hengerrel rendben vagyunk, akkor azt kiemeljük és a következőt ugyanúgy állítjuk be. Tégelyes sajtónál ügyeljünk arra, hogy mindenkor olyan felhordóhengereket vegyünk használatba, melyeknek öntése egy időben történt, hogy azoknak az átmérője egyforma legyen, mert amint tudjuk, ezeken a gépeken nem állíthatjuk azokat egyenként. Nagyon fontos továbbá az is, hogy ezen gépeknél a felhordóhengerek karikái szabályos kört képezzenek, a gyorsajtó felhordóhengereinél pedig, hogy azoknak tengelyel egyenletesek legyenek.

A SZINES FESTÉKEK

külömböző fajsúlyú egyes esetekben befolyásolja az egyenletes festékeztést. Ezt akkor tapasztaljuk, ha egy nehezebb fajsúlyú festéket egy könnyebb fajsúlyú festékkel vagy anyaggal összekeverünk és azt a normális erősségnél hígabban tartjuk, hogy a nagyobb felületek nyomására alkalmas legyen. Mikor az ilyen összetételű festéket betesszük a festékszekrénybe, természetesen a nehezebb fajsúlyú festék leülepszik, a könnyű meg fent marad, minek következtében a festékszekrényel összeköttetésben lévő vashenger először a nehezebb festéket adagolja a festékműnek és csak amikor az elfogyott, akkor következik a könnyebb fajsúlyú festék, illetve egyéb anyag, aminek természetes következménye, hogy nyomtatványunk színe elváltozik, halványabb lesz. Ezt egyszerűen úgy tudjuk elkerülni, ha a festékszekrényben lévő festéket nyomás közben gyakran összekavarjuk, anélkül azonban, hogy a vashengert kézzel megforgatnók, mert ez esetben az gyorsabban forog, mint ahogy azt a gép mechanizmusa működésben tartja, tehát több festéket is adagol a festékműnek, minek következtében egyenetlen festékeztést idézünk elő.

A GÉPSZEDÉS

AKSZIDENS-SZEDŐGÉP

A Linotype-szedőgépgyár az amerikai nyomdatulajdonosok az év szeptemberében St. Louisban tartott találkozója alkalmával bemutatta gyáruk 24. modellét, amely akszidenciák előállítására alkalmas. A „Deutscher Buch- und Steindruckerei“ legutóbbi számában newyorki levelezője ír erről a gépről és azt mondja, hogy e gép segítségével képes legyen egy szedő minden szükséges kereskedelmi nyomtatványt a jó mesterszedés összes szabályainak megfelelően előállítani. Ez a modell 4 nagy, 4 segédmagazinnal van felszerelve és 5 ponttól 36 pontra szállít betűket. Emellett sordiszkek, diszítódarabok, vonalak és térszökök készíthetők azzal különböző vastagságban. Ezt a kiállítási gépet egyébként már ez év tavaszán Newyorkban is bemutatták a lapkiadóknak, gyakorlati használhatóságát illetően azonban ezideig semmi sem volt érezhető. A levelező csupán azt a kérdést kockáz-

MARY PICKFORD

in
"POLLYANNA"

From Eleanor H. Porter's Novel
"Pollyanna". Published by the
Page Company. Screen Adaption
by Frances Marion. Photographed
by Charles Rosier.

GABLIK:
AMERIKAI
FILMREKLÁM

tutja, vajon milyen arányban állanak a gép beszerzési és üzemeltetési költségek az azon — mindenestre egyoldalulag — előállított akszidenciák értékével? Azt hiszem, a mesterszedőknek nincs mit tartani a gépkolléga konkurenciájától. Ha a gépnek gyakorlati értéke lesz, ez csupán az anyagbeszerzés, illetve felújítás megkönnyítésében fog érvényesülni.

TECHNIKAI UJÍTÁSOK

ÚJ RENDSZERŰ VONALZÓGÉPET

mutatott be meghívott szakemberek előtt a Róna József-féle budapesti gépgyár, amely Pusztai Zsigmond grafikai szaküzletével áll érdekközösségben. A bemutatott gép Róna-Hinterdorfer urak szabadalma, karikára, tollra, bütyökkel és önműködő szabványfedésre van berendezve. Abban különbözik a többi vonalzó gép-rendszerétől, hogy a bütyökrendszeren kívül rendkívül egyszerű és elmés önműködő szabványszedő szerkezettel van ellátva. E szerkezet haladást jelent a bonyolultabb, számtalan különféle bekezdésű vonalozás előállításánál, ami tulajdonképpen előnye e rendszernek. A vonalozás és beigazítás éppen úgy történik, mint egyéb rendszerű vonalzó gépeknél, azonban különösen fontos ujtása, hogy két készülékkel minden bekezdés, mely bármilyen rovatolásnál előfordul, egyszeri berakással előállítható. Ezáltal egy vonalozásnál a forma összeállítása, az egyszerű beigazítás és bütyökállítás elhagyása által időben

körülbelül 80% takarítható meg. A formát és szabványt néhány perc alatt lehet beigazítani. A vonalzó kezdete egy beosztott lapon mutató segítségével a legpontosabban néhány másodperc alatt beállítható és azáltal, hogy a formatengelyt, illetve formát a bütykök nem vetik és ejtik ismét le, nem ütődik át az lven, ami minden eddigi rendszerű vonalzó gépen elkerülhetetlen volt, úgy hogy ez az ujtás különösen vékony papíroknál szembejövő haladást jelent. Felemlítendő e vonalzó gép előnyös használhatósága a rendelésre készíthető munkáknál, valamint az a körülmény, hogy oly vonalozás, melyet más rendszerű gépen majdnem lehetetlen előállítani, e gépen a legnagyobb könnyűséggel elkészíthető. A gép járása nyugodt, csendes, amellet gyors; akár kézi, akár motórikus üzennél egyenlő gyorsasággal működhet. Kezelése egyszerű. A gép karikavonalozásra, kívánságra karikára és tollra rendezhető be, mely utóbbi esetben azonban — tekintve a festék lassu száradását — a termelőképeség kisebb, mindazonáltal még mindig tetemesebben magasabb, mint a kézzel lelakott szabványnál. A gép termelőképesége körülbelül 3000 példány óránként.

A PAPIROS REGENERÁLÁSA

A papírinség nemcsak nálunk érezhető; nyomasztólag hat az egész világra. Az angol kereskedelemügyi miniszter az alsóház ülésén alig néhány hónapja jelentette ki, hogy az egész világ aggasztó papírshiike küszöbén áll. Nemcsak a gyáriparnak a háboru okozta súlyos meg rázkódtatása, de főleg a nagymértékű nyersanyaghiány okozták ezt az egyre fokozódó papírshiányt. Az egész nagy krízisből egyedül az elhasznált papíros regenerálása, újra használhatóvá tétele vezethet ki. A regenerá-

FESTÉKEKET

kő- és könyvnyomdák részére raktárról szállít

GEBR. SCHMIDT

G. m. b. H., Frankfurt a/M., Berlin, festékgyárának
magyarországi vezérképviselete, a

FREUND-BARÁT-FÉLE

ügynökség és grafikai szaküzlet

BUDAPEST V, ORSZÁGHÁZ-TÉR 4

Telefonszám 82-35

MINDENMŰ KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI,
KÖNYVKÖTÉSZETI ÜZEMI ÉS BERENDEZÉSI CIKKEK
RAKTÁRA

lás az elhasznált papiros megfakításában, szintelenítésében áll, de ez a mód is csak úgy segít a bajon, ha a telenyomott vagy teleírott papírost úgy szinteleníti, hogy a papiros rostját ne gyengítse. Amerikában a papiros regenerálása nem újkeletű és a következőképp megy végbe: Az elhasznált papírost ivekben, tehát nem föl-áprítva, nagy, hengeres, álló edényekbe rakják és fölül-ről lecsurgó gyenge főzöluggal kifőzik, illetve kilugozzák mindaddig, míg a nyomdafesték zsír- és olajtartalma alkatrészel a papírosról leválnak. A kilugozás végén a nyomdafesték festőanyag: szurok, már csak lazán érinti a papíroszt. A tintát és egyéb festőanyagokat a lug teljesen felbontja. Az így meglazított papíroszt kiemelik és külön edényekben jól kimossák. Ez a lényege a papiros regenerálásának, amely természetesen csak akkor válik számottevő igazsággá, ha nyomdáink és íróink minden papíroszt egyaránt megbecsülnék és az újjászületés nyersanyagát megőrzik. (Umschau).

IRODALOM

ROVATVEZETŐ: BENEDEK MARCELL

NAGY IRÓK — NAGY IRÁSOK

A „Genius“ könyvkiadóvállalatnak e most meginduló klasszikus sorozata arra volna hivatva, hogy népszerű kiadvány legyen, — éppen azért, mert összeválogatása Bálint Lajos arisztokratikus ízlésének bélyegét viseli magán. A mai viszonyok szomorú kényszerűsége az, hogy 1500 példányos amatőrkiadást csinálnak belőle. A sorozatból egyelőre tíz művet hirdetnek; az első (Dosztojevszkij): Sztjepancsikovo és a lakósal) meg is jelent már e sorok írásakor. Mindegyik nyeresége lesz a magyar kulturának. Dosztojevszkijt még meglehetősen egyoldaluan ismeri a mi közönségünk; alig hiszem, hogy egyhamar sor kerülhessen az óriási „Karamazov testvérek“ lefordítására; addig is egy lépéssel közelebb fog vinni bennünket ez a könyv Dosztojevszkijhez. Andersen meséinek bizonyosan meg fognak örülni mindazok a — felnöttek, akik tudják, hogy e mesék számukra legalább annyit kincset rejtegetnek, mint a gyermekielkek számára. Hugo „Nevető Embere“ ugyan a leggyöngébb az ő nagy regényel között, de Hugonak még leggyöngébb művében is vannak bámulatraméltó lapok; e regény klasszéval szociális tendenciával ma új

érdeklődésre tarthatnak számot; és végül ez az egyetlen, melynek modern magyar fordítása nincs. Musset „Vallomásai“ igen aktuálisak ma, mikor a XX. század ifjúságának legértékesebb része ugyanúgy szenved a „század betegségében“, mint a nagy lyrikus szenvedett. Goethe Itáliai utazásának és Shakespeare szonettjének örök aktualitását egy szóval sem kell magyarázni. Gobineau „Renaissance“-ának régi fordítása hozzáférhetetlen; a mű — ha nem is lehet minden szavára esküdni — még mindig érdekes és tanulságos. George Meredith-et most fedezik fel először Magyarországon, — ahol Mrs. Alexander és Croker M. B. tizezrével találnak olvasókra. Nem osztozom ugyan Meredith tulzó bámulóinak rajongásában, de annyi kétségtelen, hogy a múlt század végének legkiválóbb angol regényíról közé tartozik. Utolsónak hagyom Balzac: „Kurtizánok“ és Flaubert: „Bouvard és Pécuchet“ című műveit. Ezekkel kapcsolatban kell itt mondanom valamit. Kiadóink még mindig nem jutottak odáig, hogy meg merjék egymással beszélni terveiket és békésen megosztozzanak a világ-irodalom óriási vadászmezőin. A „Kurtizánok“, hetvennégy évvel megrírása után, most egyszerre, ugyanakkor jelenik meg az Athenaeumnál, mikor a Genius hirdeti; „Bouvard és Pécuchet“, ha jól tudom, szintén magyarra fordítatlanul várt negyven esztendő, s most, mikor csekély személyem beszállította a maga fordítását a Franklin-társulatnak, — megpillantja Flaubert művét a Genius programjában. Hísen nekünk, fordítóknak ez mindegy lehet, sőt a munkaalkalmak örvendetes gyarapodását is jelenti, — de nem kár ezért a sok elpocsékolott energiáért? — Hogy e panaszosan kezdett cikket mégse végezzem panasszal, hozzáfűzöm, hogy a „Genius“ elsőrangú fordítókat toborzott össze klasszikus sorozatának átültetésére.

ANATOLE FRANCE:

AZ IRODALMI ÉLET

(VILÁGKÖNYVTÁR, RÉVAI-KIADÁS)

Bocsánatot kérek, hogy olyan könyvről írok, melyet magam fordítottam. A viszonyok ismeről tudják, hogy semmi hasznom nem lehet abból, ha akár száz kiadást is ér. De mert a „Magyar Grafika“ legelső számában azt a célt tűztem ki e kritikai rovatnak, hogy a könyv munkáit minden igazi irodalmi értékre figyelmeztesse: álszerűségből nem szabad erről a könyvről hallgatnom. Nem azért fordítottam le, mert megrendelték, hanem azért ajánlottam fel a kiadóknak, mert fontosnak tartottam, hogy megjelenjék magyar nyelven. Anatole France éveken át volt a „Temps“ könyvkritikusa; heti tárcái „La vie littéraire“ — Az irodalmi élet — gyűjtőcím alatt jelentek meg s így is adta ki őket később négy kötetben. E négyből van a magyar kötet anyaga összeválogatva; egyébiránt egy második kötet is készül még. France a szubjektív kritikusok közé tartozik; kritikái, saját mondása szerint nem egyebek a könyvek szélére írott jegyzetknél. Leírja, tökéletes közvetlenséggel, ami olvasás közben eszébe jut. Az az Anatole France, akit kritikáiból ismert meg az olvasó, nem az a rettenetes, irónikus, romboló szellem, akit mostanában olyan szörnyűkődve szoktak emlegetni. Széld, szkeptikus, aki meghatottan emlékezik vissza gyermekkorára vallásos élményeire; jó francia, aki ha-

BLEICHEREI, FÄRBEREI UND
APPRETUR-ANSTALT AG.
STUTTGART

Könyvkiadóvállalatunk

raktára és egyedüli elárúsítója

GROSZ ÉS KALLÓS

grafikai szaküzlete

BUDAPEST V, NÁDOR-UTCA 29

Telefonszám 49-31

BÉPÜLŐ
KÖNYVTÁRTÁRAK BUDAPESTEN

IV.,
Károly-utca 12

VIII.,
József-körút 39

IX.,
Üllői-ut 28. sz.

26. példa

HARASZTHY TESTVÉREK KECSKEMÉT
ELSŐ KECSKEMÉTI GYÜMÖLCSCONZERV GYÁRI LERAKATA
BUDAPESTI IRODA: IV, KÁROLY-KÖRUT 34

INTERURBAN TELEFONSZÁM 2-58

KECSKEMÉT, 102.....

27. példa

ÓZDHEGYI MIKSA LAKBERENDEZŐ
MAROSVÁSÁRHELY II, KOSSUTH LAJOS-TÉR 3

28. példa

29. példa

**HADIROKKANTAK GYERMEK-
JÁTÉK- ÉS KEFEÁRU-MŰHELYE**

30. példa

KÉPEK SZOBROK

RÉGISÉGEK * GOBELINEK * PORCELLÁNOK * SZÖNYEGEK *

PALLAS

MŰKERESKEDELMI R.-T.
BUDAPEST, VII
DOB-UTCA
32

BUDAPEST, 19

31. példa

Telefon 107-15

**ADLER
ELEMÉR**

FILMFORGALMI
VÁLLALATA

32. példa

MAGYARORSZÁGI FŐLERAKAT M BUDAPEST IV, DEÁK-TÉR 34

MAGGI KOCKA

ragszik a hazafiasságot fölényesen lenéző modern esztéta-írókra. Nem, nem ironikus, csak elfogulatlan. Ez nagy bűn lehet a csak-azért-is-elfogultak szemében, de a legnagyobb emberi és írói értékek közé tartozik. Ebben a kötetben főként a XIX. század legnevezetesebb francia regényíróiról és a modern lyra két legnagyobb alakjáról, Baudelaire-ról és Verlaine-ről írott cikkei foglaltatnak. Olvasásuk tanulság és gyönyörűség. Hogy France stílusának nyugodt szépségéből, gall tisztaságából egy századrésznyit is sikerült volna a fordításba átmentenem, azzal nem merek dicsekedni. De — hogy én is szubjektív legyek — ennyi gyönyörűséggel és lelkesedéssel régen nem végeztem fordítói munkát.

PÁLYÁZATOK

A VÉRTESI-FÉLE HIRDETÉSPÁLYÁZAT EREDMÉNYE

Nem csak nálunk, hanem külföldön is, szakmai körökben, eseményszámba megy valamely pályázat elbírálása. Nem mintha az egyéni képesség megállapítása volna a fontos, hanem azért, mert az ilyen pályázatok alkalmat adnak mérlegszerű csoportosításra, amelyből aztán megállapítható a szakmai fejlődés. Ez a pályázat, melyről most beszámolni kívánunk, minden tekintetben igazolja azoknak a felfogását, akik sürgősen kívánják megoldani a szakmai továbbképzést, illetőleg azokat a tanfolyamokat és egyebeket, amelyekkel a könyvnyomtatóipar a múltban rendelkezett, annál is inkább, mert hiszen szakiskola létesítésére ezidőszerint gondolni komolyan ugy sem lehet. Ez a pályázat megerősítette azt a már sokszor hangsúlyozott igazságot, hogy a háboru alatt a tanoncok sem kapták meg azt a kiképzést, amelyben a múltban volt részük és miután felszabadulásuk után sem állott módjukban a továbbképzés, szakmai képzettségük hiányos. A beküldött 26 darab pályamunka a leksivárrabb képét nyújtja annak, hogy mennyire hiányzik az irányító erő. Az összes munkák közül alig találkozik olyan, amely akár csak a tipográfiai szabályoknak megfelelően, ötletéről, ujszerűségéről, művészi készségről pedig éppenséggel nem lehet szó. Az összes pályázók kitaposott nyomokon járnak, úgy hogy megállapítható, miszerint ezek évekkal ezelőtt megfeleltek valamely hetilap rendszeren megszedett hirdetésének, a mai kívánalmaknak azonban egyáltalán nem felelnek meg. Szaklapokban sok szó esett már róla, hogy a hirdetés-szedés teljes embert kíván. A mesterszedés minden titkában járta kell, hogy legyen az, aki hirdetését kíván szedni, illetőleg olyan hirdetést, amilyent ez a pályázat eléri kívánt. A pályamunkák között például csak egyetlenegy akadt, amelyiknek szedője abból a helyes felfogásból indult ki, hogy nem mindig a cég a fontos a hirdetésben, hanem az az anyag, tárgy vagy egyéb, amit a hirdető az olvasóközönség figyelmébe ajánlani kíván. A többi mind — amint már fentebb megjegyeztem — kitaposott nyomokon jár: szimpla sorok, szimpla keret, legtöbb esetben rosszul alkalmazott disztőanyag, rosszul felépített kombináció, helytelen hangsúly és így tovább. Igazán felesleges munkát végeznék, ha a pályamunkákat egyenként ismertetném, mert ezek legfeljebb elrettentő péld-

dául szolgálhatnak arra nézve, milyenek nem szabad lenni a jó hirdetésnek. Éppen úgy el kell tekinteni attól az eszmétől is, hogy a pályamunkák közül a jobbakat kisebbitett alakban mutassuk be. A bíráló bizottság kénytelen volt a díjakat a viszonylag legjobb munkáknak odaitélni, amely körülményt különösen hangsúlyozzuk, nehogy bárki is azt gondolja, hogy a díjazott pályamunkák tökéleteseknek mondhatók. A jelíges levelek felbontása után kitiintek a nyertesek nevei, mely szerint:

az I. díj nyertese Spitz Adolf (Pesti Lloyd-nyomta rt.),
a II. „ „ Brezniczky József (Világosság rt.),
a III. „ „ Faber József (Világosság rt.),
a „Zozo I.“ jelígejű pályamunka pedig dicsérettel tüntetett ki. — A díjazott pályamunkákat külön mellékleten mutatjuk be. G. I.

5000 KORONÁS PÁLYÁZAT SZÁMLÁRA ÉS LEVÉLFEJRE

A Fuchs Dávid grafikai szaküzlet cég attól a céltől vezéreltetve, hogy egyrészt a magyar nyomdai munkásokat a szakmai képzés terén buzdítsa, másrészt pedig, hogy alkalmat adjon mesterszedőinknek és gépmestereinknek szakmai haladásuk és képességeik bemutatására, elhatározta, miszerint 5000 koronát bocsát lapunk rendelkezésére azzal, hogy hirdessünk pályázatot egy levélfej és egy számla szedésére és nyomására. A cég ezen áldozatkészsége örömmel tölt el bennünket, akik a szakma fejlesztéseért küzdünk. Hisszük, hogy azok, akiknek ez a pályázat teret nyit a közremunkálkodásra, azzal a lelkes törekvéssel fognak ebben résztvenni, amely mindenképpen biztosítani fogja a pályázat sikerét.

A pályázat feltételei a következők:

1. Kívántatik egy számla-ürlap, melynek szövege a következő: „Fuchs Dávid, grafikai szaküzlet, Budapest, VI., Aradi-utca 22. sz. — Telefon: 21—91. — Alapítva: 1885. — Budapest, 19 — Cheque-számlák a m. kir. postatakarékpénztárnál 22,914 sz.; az Angol-Magyar Banknál és a Pesti Magyar Kereskedelmi Banknál. — Felszólamlások az áru átvétele után csak 8 napon belül vehetők figyelembe. — Fizeendő és perlendő Budapesten. — Számla. T. (Egy sor névnek és egy fél sor helyiségnek). — Becsés megrendelését megköszönve, küldöttem számlájára és vesztélyére alant részletezett árukat. Sziveskedjék annak korona . . . f. értékével számlámat elismerni“.

CHR. HOSTMANN-STEINBERG
FESTÉKGYÁRAI
CELLE-HANNOVER

Könyv- és
könyomdai festékeink

egyedárusága és lerakata

GROSZ ÉS KALLÓS

grafikai szaküzlete

BUDAPEST V, NÁDOR-UTCA 29

Az okmánybélyegnek megfelelő hely hagyandó. A táblázat rovatai a következők: 1. rovat: Kelet, 2. rovat: Mennyiség, 3. rovat: Megnevezés, 4. rovat: Egységár, 5. rovat: K, 6. rovat: f, 7. rovat: K, 8. rovat: f. A papiros alakja $23\frac{1}{2} \times 29\frac{1}{2}$ cm. A számla kizárólag betöntődei anyagból szedendő és nyomásához legfeljebb 3 szín alkalmazható. A pályamunka teljesen kész nyomtatott kell hogy legyen, vázlatokkal pályázni nem lehet. Pályadíj: I. díj 1250 korona; II. díj 750 korona; III. díj 500 korona; amely összegből a nyertes munka szedője $\frac{2}{3}$ -adrészt, nyomója pedig $\frac{1}{3}$ -adrészt kap.

II. Kíváncsiak egy levélre, melynek szövege a következő: „Fuchs Dávid, grafikai szaküzlet, Budapest, VI., Aradi-utca 22. sz. — Telefon: 21—91. — Alapítva: 1885. — Budapest, 19.” A papiros alakja 23×29 . — A levélre lehet szedés vagy rajz és nyomásához legfeljebb 3 szín alkalmazható. A pályamunkát, amennyiben szedés, úgy kész nyomatként, ha pedig rajz, úgy azt eredeti nagyságban teljesen kidolgozva és színezve kell benyújtani. A rajzzal pályázók vállalják azt a kötelezettséget, hogy pályanyertes munkájukat, amennyiben ez a pályamunkáról reprodukálható nem lenne, reprodukció alá záros határidőn belül elkészítik. Pályadíj: I. díj 1250 korona; II. díj 750 korona; III. díj 500 korona; amely összegekből a szedéssel készült pályadíjnyertes munkánál a szedő $\frac{2}{3}$ -adrészt, a nyomó $\frac{1}{3}$ -adrészt kap.

A pályamunkák jellegével látandók el és a pályamunka szedőjének, nyomójának, illetve rajzolójának nevét tartalmazó jelgés levéllel együttesen küldendő a „Magyar Grafika” szerkesztőségéhez (Budapest, IX., Ráday-utca 26.).

A pályamunkák beküldési határideje 1921. évi február 15.

A díjat nyert munkák a „Magyar Grafika” 1921. márciusi számában közölnetnek.

MŰVÉSZET

MR. GABLIK

Amerikai filmlapokban pompás rajzok alatt egyre gyakrabban találkozunk egy tehetséges grafikus nevével, akiről csak a befentesek tudják, hogy magyar ember, az újabb magyar iparművész-nemzedéknek sokoldalú tagja. Gablik Antal alig pár évvel ezelőtt még itt Budapesten végezte az iparművészeti iskolát, ahonnan kikerülve, a magyaros díszítő iránynak lelkes szeretetét vitte bele minden munkájába. Kerámiai munkái, melyek egy nagy porcellán-cég termékei számára készültek, abból a színes ösforrásból táplálkoztak, amelynek a magyar népművészet szőtt és varrott kincseiben van a rezervoárja. Kávéházi berendezései e belső építész teutonikus gondolkodásáról adtak jó bizonyosságot. Mint grafikus, a pillanatnyi helyzetek pompás megrögzítésével, tüneményes gyorsasággal tudta ceruzáját becsessé tenni. S mint annyi magyar tehetség, ő is utra kelt, hogy a messze Oceánon túl keresse boldogulását. A mozi-reklám szolgálatába szegődött odakünn, mert ez felelt meg legjobban tehetségének és — anyagi érvényesülése lehetőségének. Kötetekre rugnak színes rajzai, pasztózan finom, néha pedig kiáltóan hangos reklámjaival. Amit most e lapnak jelen számában bemutatunk tőle, találomra ki-

AZ

ELSŐ MAGYAR BETÜÖNTŐDE RT.

RÉGI METSZÉSŰ, DE MA IS DIVATOS

KÖVÉR ANTIKVA

BETŰVEL NÉVJEGYET, MEGHIVÓT,
MERCANTIL- ÉS AKSZIDENS-NYOMTATVÁNYT,
HIRDETÉST, STB. SZEDHET

**RENDELJE MEG!
A LEGGAZDASÁGOSABB
BEFEKTETÉS!**

szedett skiccek újabb munkáiból. Legtöbbjük pillanatok alatt született meg, abban az atmoszférában, amelyet a mozifilm izgalma, a szenzációk kattogó gyorsasága tölt meg s amelybe beleszólt az amerikai utca forgataga, nyüzsgése, zsvaja. Természetes, hogy ott a hazuról hozott eszközök javarészeivel, az ornamentális irányzat motívumaival nem boldogulhatott. A fototechnika lehetőségeit kellett kiaknáznia Gablik Antalnak s ezt összekapcsolni azzal a gazdag, szinte buja színpompával, amelyet a francia grafikusok varázslatos ügyességgel kezelnek. Gablik ónja alatt a meseszerű összeolvad a burleszkkel, a nagyvárosi sikk bizonyos idilli kedélyességgel keveredik. Pompásan megtanulta, hogyan kell a grafikusnak uralkodnia az egész reklámdalton, hogyan kell egyetlen vonallal, mely a kezdőképről végigcikkázik a záródíszig, egységet teremteni az egész lapon, olykor lapokon is, hogyan kell ebbe belezárni a cselekmény pillanatképeit, a szöveget, a betűknek hangos és derűs ritmusát. Ha itt-ott erősebben látszik is rajta a Rire rajzolóinak, vagy a geniális Paul Yribe-nak hatása, egyénisége még nem eléggé megállapodott ahhoz, hogy különállóan lehessen tekinteni, mégis biztosságával, rutinjával jó helyet fog kivívni odakünn magának s méltó arra, hogy itthonmaradt honfi- és szakmártársai is tanuljanak tőle egyet és mást.

DIVATLAPOK

Egy bünesettel s annak hőisével kapcsolatban mostanában sok szó esett egy magyar divatlapról, amelyet olyan fényűző módon készítették két világrész elbódítására, hogy — állítólag — minden számának, amelyet tíz koronáért árultak, száz koronába került az előállítás. Ha e számokban van is némi túlzás, az bizonyos, hogy a szóbanforgó divatlap az ő megjelent három-négy számaival csakugyan úgy készült, mintha Magyarország volna a világ közepe, a Váci-utca volna a Rue de la Paix és Biró János sugallná alkotásra Paquiné és Worthot. Ha a dollárkirálynök elkápráztatására szánt divatlap-elzevirkiadásokat összehasonlítjuk a meglévő két-három elfanyalódott magyar divatlappal, azoknak százesztendőss technikájával, kétségbeesett aggszüzeivel és kifakult színelével, akkor, mintha mai egész könyv-, sőt egész művészeti kulturánk két szélsősége fejeződnek itt ki, egyfelől a garasos szegénység, másfelől az ordító paráznaság. Az a kellemes, jólélésű középut, amely az újabb külföldi divatlapokat annyira megkülömböz-

tefi a hajdani szabónő-szaklapoktól és félvilági nőknek való izgató fényképgyűjteményektől, minálunk teljesen hiányzik. A divatlap, melyben nincs andalító hedonizmus és nincsenek elnyűtt mennyasszonyi ruhák, hanem friss és művészi rajzok, könnyed skiccek, apró csevegések, vegyest némi izlésneveléssel, ez a nyugati népeknél oly gyakori asszonyfolyóírat nálunk teljesen hiányzik. Sok oka lehet ennek, de annyi bizonyos, hogy itt sem az olvasókban lehet a hiba, hanem — a szerkesztőkben.

MŰVÉSZTAPÉTÁK

Németországból, Ausztriából alig érkezik hozzánk olyan újság, amelyben valamelyik nagy cég ne kínálná a közönségnek olcsó és erős tapétáit, amelyeket elsőrangú művészek terveztek. Rendszerint fel is sorolják őket s hogy csak a legjelentősebb neveket ragadjuk ki közülök: Beckerath, Läger, Niemeyer, Riemerschmid, Metzendorf, Salzmann, stb. márkájával találkozunk leggyakrabban. Vajjon itt nálunk, ahol az üzleti grafikanak annyi kitűnő művelője van s ahol a nyomtató technika is olyan fejlett, nem lehetne megpróbálkozni a műlparnak ezzel az ágával? Vajjon kizárólag csak importra kell-e ebben berendezkednünk, mikor izlésben, olcsóságban, jó munkások bőségével inkább arra volnánk utalva, hogy exportáljunk. Nagy export-láz idején érdeemes volna erről egy kicsit gondolkozni.

TÖBBSZINŰ RAJZOKNAK

fotografiai uton való színekre bontása tudvalevőleg csak orthochromatikus felvétel útján lehetséges, ami a munkát nagyon megnehezíti és különösen a mai viszonyok mellett nagyon meg is drágítja. Bizonyos esetekben azonban, ha a nyomdász a művésszel való együttműködés útján a rajz elkészítésébe már előre belefolyhat, ezeket a nehézségeket igen könnyen meg lehet kerülni. A mellékleten bemutatott bélyegek kliséi például egy ilyen kombinált eljárással készültek. Itt ugyanis a fekete konturforma fotografiai uton készült az eredeti rajzról, erről a fekete kliséről azután a cinkografus szemcsés fotografiai átnyomópapírosra néhány másolatot készített, még pedig nem zsiros festékkel, világosabb színnel, s ezekbe az ugynevezett „klatsch“-okba litografiai krétával és tussal a nyomdász rajzolta bele az egyes tónusokat. Ezek azután cinklemezre átnyomva ugyan-ugy marattak ki, mint a fekete lemez, és rendes könyvnyomdai uton nyomattattak. Ilyen esetekben kétféle ut

MŰTEREM:
BUDAPEST
RÁDAY U. 37

ÉPÍTÉSZ
BUDAPEST
L. BUDAFOKI-ÚT 41A

KIRÁLY U. 49. TEL. J. 106-64

SAROKLEVÉLFEJEK. SIGNETEK. PETTEN SÁNDOR MUNKÁI

lehetséges. Az Örkényi-féle bélyegeket a művész teljesen elkészítette, de a fekete konturba a színeket csak egészen halványan festette bele, hogy azok a reprodukálásnál ne zavarjanak, a Geiger-féle bélyegeket pedig a művész csak fekete konturban rajzolta meg, s mikor a fekete klisé elkészült, egy próbanyomatot színezett ki, amelynek alapján litografáltuk a színes lemezeket.

FELJEGYZÉSEK

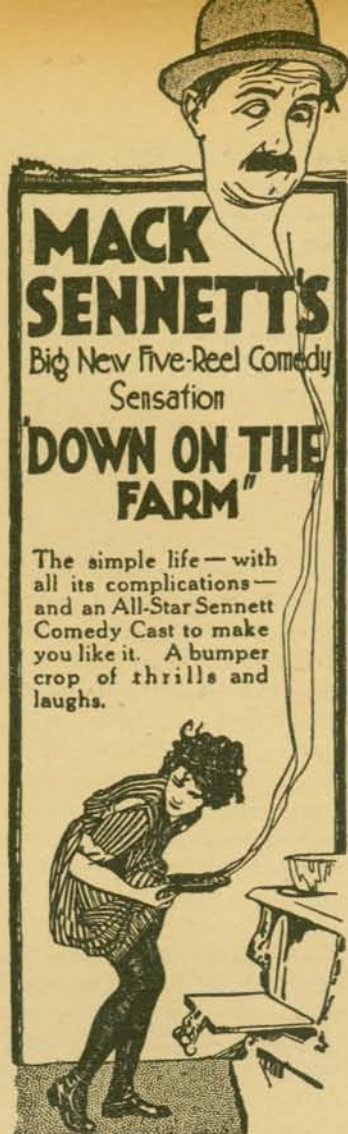
KUN MIHÁLY MUNKÁINAK KIÁLLÍTÁSA

Múlt havi számunkban már jeleztük, hogy Kun Mihály szaktársunk munkáiból karácsonykor kiállítást rendezünk. A kiállítás, melynek anyaga közel 300 táblát tesz ki, a szakegyesület nagytermében december hó 25-én nyílik meg s díjtalanul megtekinthető ezen s a következő napon, december 26-án, délelőtt 9 órától 1 óráig. A kiállítás felöleli Kun Mihály régi munkáit is, s így tehetségének fokozatos fejlődését is élénken fogja illusztrálni. A kiállítást — amennyiben sikerül a megegyezés — követni fogják többi mesterszedőink munkáinak kiállításai.

A VILÁG LEGÉRTÉKESEBB KÖNYVE

Ujságolvasó ember e címmel a napilapok „Vegyes“ és „Különléle“, valamint egyéb rovatában elég gyakran találkozok, ahonnan aztán ezek többnyire felhíjtott alakban a szaklapokba is belekerülnek. Egyik napilapunkban egyszer igen szellemes magyarázatát adta egyik neves írónk annak, miként teszik meg ezek a „vegyesek“ világgörüll utjukat, hogy esetleg 2—3 év múlva felmelegített formában újból oda térjenek vissza, ahonnan elindultak. Jellemző példa erre az a feljegyzés, amelyet egy német szaklapunk egy régi évfolyamában találtam s amelyik azt állítja, hogy a világ legértékesebb könyve a Vatikán tulajdonában van. Ilyen könyvrítkaságokról már ez év folyamán szaklapokban többször találkoztam, úgy hogy már ezek alapján is nehezen volna megállapítható, hogy tényleg hol létezik a világ legértékesebb könyve? A Vatikán tulajdonát képező, állítólag a világ legdrágább könyve egy héber biblia, amelyet 1512-ben a velencei gazdag zsidók II. Gyula pápától annyi aranyért akartak megvenni, amennyi a könyvnek a súlya. Ez a biblia azonban olyan nagy és nehéz, hogy

GABLIK
ANTAL
GRAFIKUS-
MŰVÉSZ
MUNKÁIBÓL

AMERIKAI
FILM-
REKLÁM

két ember cipell. Súlya 325 font, aranyban felmérve tehát értéke fél millió frank lett volna, ha II. Gyula pápa pénzzavara dacára a vételt vissza nem utasítja. Ehelyütt egy másik drága könyvről is van szó, amely szerint a német birodalom X. Leó pápa egy énekes könyvéért, amelyet az VIII. Henrik angol királynak ajándékozott, 250.000 frankot adott. Ehhez a könyvhöz egy pergament van csatolva, amely szerint az angol királyok a hit védőül jogosítottak fel.

MELLÉKLETEINK

A múltban divott szokásból kívántunk ragaszkodni, amikor karácsonyi számunkhoz áldozatkész nyomda-cégek hozzájárulásaként a szokottnál nagyobb számú mellékletet csatolunk. Két első mellékletünk Kun Mihály „Hogyan szedjük?“ című cikkének példái s minthogy házilag állítottak elő, ezekkel nem foglalkozunk. — A Seidner-féle litográfia hozzájárulásaként négy oldal különböző, a gyakorlatból vett címkét mutatunk be, amelyek technikai kiviteléről csupán elismeréssel szólhatunk, bár első sorban kellett volna beszélnünk az azokat tervező művésznőről, Jaschik Álmosné Müller Máriáról, akinek sokoldalú művészi készségét bizonyítják e minták. — A Vértesi Aladár levélborítékgár hirdetéspályázatának eredményét mutatja be további mellékletünk, amelyről részletesen más rovatban számolunk be. — A Kner Izidor-nyomda szép nyomtatványait ismerjük a múltból. A cég által rendelkezésünkre bocsá-

Betűt, körzetet, rézléniát

s minden könyvnyomdai szerszámot szállítunk
elsőrendű kivitelben legjobb keményféműből
képviselelőnk

GROSZ ÉS KALLÓS

grafikai szaküzlete útján

BUDAPEST V. NÁDOR-UTCA 29

Telefonszám 49-31

JULIUS KLINKHARDT

betüöntöde és rézléniagyár, Leipztg

VÉRTESI ALADÁR

LEVÉLBORITÉK- ÉS PAPIRNEMŰ-
GYÁR
BUDAPEST

IV., FŐVÁM-TÉR 4
GYÁR:
IV., MOLNÁR-UTCA 33

TELEFON:
JÓZSEF 102-51
JÓZSEF 102-52
JÓZSEF 62-49

I. díj

Szedte: Spitz Adolf

II. díj

Szedte: Brezniczky József

VÉRTESI ALADÁR

LEVÉLBORITÉK- ÉS
PAPIRNEMŰGYÁR

BUDAPEST, FŐVÁM-TÉR 4
GYÁR IV, MOLNÁR-UTCA 33
TELEFON: JÓZSEF 102-51,
JÓZSEF 102-52, JÓZSEF 62-49

VÉRTESI ALADÁR LEVÉLBORITÉK- ÉS PAPIRNEMŰGYÁR

BUDAPEST IV, FŐVÁM-TÉR 4

TELEFON
JÓZSEF 102-51
JÓZSEF 102-52
JÓZSEF 62-49

GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA 33

III. díj

Szedte: Faber József

VÉRTESI ALADÁR

LEVÉLBORITÉK- ÉS
PAPIRNEMŰGYÁR

BUDAPEST, IV, FŐVÁM-TÉR 4. SZ.
GYÁR: IV, MOLNÁR-UTCA 33. SZ.
TELEFONSZÁMOK JÓZSEF 102-51,
JÓZSEF 102-52 ÉS JÓZSEF 62-49

Dicséret

A Vértési Aladár levélborték- és papírneműgyár hirdetéspályázatán díjazott hirdetések

A digitális változat a MEK Egyesület (<http://mek.oszk.hu/egyesulet>) megbízásából, az ISZT támogatásával készült.

Papagályom! nem fáradt a
Nyelved még el?
Megbolondítsz ezzel a sok
Fecsegéssel...

Jegyezd meg, hogy — mint a magyar
Szólás vallja:
Sok beszédnek — papagályom —
Sok az alja!

Ribizke lesz, Rudi, nálunk
Ozsonnára,
Elvárunk hát Rózsikával
Délutánra!

Róka, róka, ravasz róka,
Rossz járatban vagy te máma,
Látom, kópé, ráéheztél
Kis kacsámra, kis libámra!
Nohát megállj! elveszem én
Jó étvágyad gonosz állat:
Hivom Bodrit s akkor, tudom,
Nyakad közé veszed lábad!

tott mellékletek — egy körlevél és reklámbélyegek — könyvnyomdal uton készültek és öregbítik a cég jó hírnevét. A bemutatott reklámbélyegek technikai előállításáról egyébként más rovatban esik szó. — A Grafikai Intézet Rt. egy az üzemében készített képekönny két oldalát bocsátotta rendelkezésünkre, amelyek helyes színezéssel és tiszta kivitelben állítottak elő. A pompás képekönny rajzolójának: körtvélyesi Savely Dezsőnek ellsmert tehetségéről tesz ékes tanuságot.

TRÉFA

EGY PRIVATAUSGABE TÖRTÉNETE

A Borsszem Jankó naptára — amelybe magam is irogatok — évek óta cégemnél készül.

A háboru harmadik évében azzal jött meg a naptár kézírata, hogy — miként békeidőben — tíz iv legyen s ha kevés a kézirat, írjam tele.

Az előállítást vezető fiam diúre gerjedt ez instrukcióra.

— Ugyan ne csacsiskodj, — szólék neki. — Ez egyrészt nagyon megtisztelő utasítás, másrészt meg bízd rám. Csak szólj aztán minden ivnél, ha indul a nyomás.

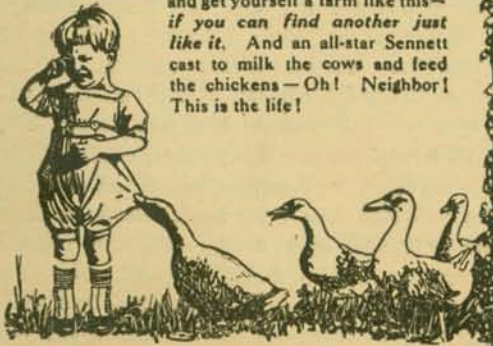
Igy is történt. „Belemutáltam“ néhány formánál a szövegbe soha nyomtatásban meg nem jelent disznóságokat.

MACK SENNETT'S

Big New Five-Reel Comedy Sensation
DOWN ON THE FARM

Oh Boy! Oh Man!! Oh Lady! Lady!! One glimpse of the simple life and you'll sub-let your swell apartment, sell your mansion, trade in your twelve-cylinder limousine for a threshing machine and get yourself a farm like this — if you can find another just like it. And an all-star Sennett cast to milk the cows and feed the chickens — Oh! Neighbor! This is the life!

GABLIK: AMERIKAI FILMBEKLÁM

Amikor pedig közkézre került a naptár, megküldtem a szörnyűséges példányt a lap egyik munkatársának azzal az utasítással, hogy tegye fel a kérdést a „Kagál“-ban, hogy ki olvasta a naptárt? S hogy ezután így fog az megjelenni?

SÄCHSISCHE
KARTONNAGEN-MASCHINEN AG.
DRESDEN

Ha gépeinkre,

szegecsre, füzőanyagra

stb. szüksége van, képviselőnkhez

GROSZ ÉS KALLÓS

grafikai szaküzletéhez forduljon

BUDAPEST V, NÁDOR-UTCA 29

Az első kérdésre persze mindenki azt felelte, hogy ő is, de amikor a cinkostárs kezdte felolvasni a pajzán részleteket, kisült, hogy azt jóízűsü Kagállista csak írta, de nem olvassa — s a megrökönyödés óriási lett.

Szegény néhai való öreg Csicseri Bors főszerkesztő urambátyám könnybeszökő szemmel declamáta, hogy: „Az én nevem alatt!?”

Selfenstelner Salamon az autóját a korrektorért futtatta, akl elképedve szabadkozott, hogy ő végigkorrigálta a naptárt, de bizony Isten ezeket nem vette észre benne. — S így tovább.

A véghatározat az volt, hogy másnap összeszedik és megsemmisítik az összes példányokat.

A főváros egyik nagy közüzeme élén pennás ember áll. Ez hallott e dologról valamit. El is mondta az irodában. Menten szalasztották a szolgát Dickhez 25 példányért s mikor nem lettek benne a keresett pajzanságokat: vissza akarták adni a naptárakat.

Egy hétre rá felkerültem a Kagálba.

Menten körülfogtak, egyik is sugott valamit, a másik is. Odaszól kedves szelid, szép mosolyával néhai való Ágál urambátyám:

— Hazudtok, fiuk! Mindnyájan hazudtok! Egyszer muszáj az ilyen huncutságnak sikerülnie és mindnyájan beugrottunk nekl. Hanem, ecsémuram! Ezt úgy teheted jóvá, ha ezeket a betyárságokat egy kis kötetre fejleszted és mi, meg a Kagál piacra hozzuk.

Meg is történt, de nagy betyárságánál fogva saját szakállamra.

A Kagál egyik tréfakedvelője tulmagas helyre jutott egy példányt.

Jött a levél, magához a szerzőhöz: „Ha nem restelném a nevemet ilyen ocsmányossággal kapcsolatba hozni, becsuknám a szerzőt és kladót!”

Felmutattam a kedves kis epistólát a Kagálban, amire Csicseri Bors bátyám méregbe jött és odaszólt: Fiuk, tegyük össze az eszünket és válaszoljunk a levélre.

— Megtörtént, bátyám! — Megírtam, hogy ennek a kis könyvecskének a kiadását egyik magas magyar szellemi fórum, a Kagál kezdeményezte. Abból indulván ki, hogy van Magyarországon olyan ötven intelligens

pedig az írásjelek alkalmazásának éppen az az egyik célja, hogy a gyors és értelmes fölfogást lehetővé tegye. Szabályként megállapodhatunk abban, hogy szavak kötésénél nem használunk kómmát, de mondatok kapcsolásánál a komma hiánya hiba. Például: „Andrássy és Apponyi“, „arany vagy ezüst“. De: „Beszélte Andrássy, és Apponyi is fölszólat“, „...kevés az arany, vagy ezüst elég van talán?“ Így helyes a kötőszavak előtt a kómmák használata vagy megvonása.

LEVELESLÁDA

LENGYEL SÁNDOR KOLOZSVÁR; LÁNG SIMON TEMESVÁR; BUDAY GYULA ARAD. Soralkat és megrendelésüket őszinte meghatottsággal vettük. Hitiünk, hogy az elszakított magyar területek nyomdászai továbbra is magyar nyomdászok maradnak, igaznak bizonyult. S ez nem is lehet másként. Ennek bizonyosságát szolgáltatják leveleik. A mi feladatunk, hogy önökkel az érintkezést létrehozzuk, intenzívebbé tegyük s készüljünk arra az időre, mikor önöknek is — épp úgy, mint Csonka-Magyarországunk nyomdászainak — kiállításokat és előadásokat rendezhetünk, mintha a közénk vont új „határok“ nem is léteznének. Meg vagyunk róla győződve, hogy a kulturának s ennek a szerencsétlen országnak teszünk szolgálatot, ha úgy éreznük, hogy minket és önöket a triloni határok nem képesek egymástól elválasztani s ha jövőbell munkánkat ennek az érzésünknek és meggyőződésünknek megfelelően irányítjuk és végezzük. Hogy jól végezzük, ehhez az önök hasonlóan lelkes támogatását kérjük.

J. J. BONYHÁD. A beküldött nyomtatványok közt akad olyan is, mely szárnypróbálgatás az új szedésmodor követésére. A kezdő szárnycsapások bizony gyengécskéek, de idővel javul majd izlése és a gyakorlat is meghozza majd gyümölcsöt s bizonyára jó dolgokat fogunk öntől kapni. Lapunkat Amerikába is küldjük, — Newyorkba eddig is 15 példány megy — hogy azonban megkapják-e a lapot a címzettek, arról pozitív tudomásunk nincs. Valószínű, hogy a posta rendszeren kézbesített küldeményünket, máskülönben reklamálták volna. Az előfizetési díj Amerikába az ez évi számokra 200 korona (portómentes küldéssel).

TANULNIVÁGYÁS. Nem kell kétségbeesni; ami késik, nem mulik. Nagyon szomorú volna, ha minden nyomdász így gondolkodna. Beláthatja, hogy mi egyelőre nem rendezhetünk kiállításokat s nem küldhetünk le szakelőadókat. Ez oly költséget igényel, amit lapunk kiadója már nem vállalhat. Önök pedig kevesen vannak hozzá, hogy a szükséges összeget előteremtsék. Reméljük, hogy most majd sikerül olyan egyesületet létrehozni, amelynek ily vidéki kiállítások rendezése egyik főprogrampontja lesz.

1920. évi december hó 15-én.

Kiadó Biró Miklós. Felelős szerkesztő Wanko Vilmos. Főmunkatárs Gondos Ignác és Kun Mihály. Nyomtatja Biró Miklós nyomdai műintézete, IX., Ráday-utca 26.

A lap kilsélt a Sokszorosító Ipar Rt. készítette.

*Egyesületek,
vigalmi bizottságok,
rendezősegek
figyelmébe*

**BIRÓ MIKLÓS
KÖNYVNYOMDÁJA**

Budapest
**IX, RÁDAY-UTCA
26**

*tisztelettel tudatja, hogy
a közismert*

**KNER-FÉLE
BÁLI
MEGHIVÓK**

*képviselését
Budapest területére átvette
és ezeket a meghívókat
teljesen
az eredeti árákon
és az eredeti kivitelben
szállítja*

TELEFON JÓZSEF 29-33

BERGER ÉS WIRTH

ELSŐ MAGYAR KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI
FESTÉK- ÉS HENGERANYAG-GYÁR
BUDAPEST IX. MÁRTON-UTCZA 19
TELEFON JÓZSEF 6-35

HENGERÖNTÉS

OLCSÓBB ÉS JOBB A HÁZI ÖNTÉSÉNél

VIDÉKRE IS

szállít nyomdat

PAPIROST

mindenféle minőségben

HAAS SÁNDOR

Budapest IX, Mátyás-utca
9. sz.

PUSZTAFI ZSIGMOND

GRAFIKAI SZAKÜZLET

BUDAPEST, V
TÁTRA-UTCA 6. SZ.
TELEFON 31-43

ÁLLANDÓ RAKTÁR
PAPÍRFELDOLGOZÓ
GÉPEKBEN,
SZERELVÉNYEKBE,
ANYAGOKBAN
ÉS FESTÉKEKBEN

ELSŐRANGU KÉPVISELETEK
TELJES
NYOMDABERENDEZÉSEK

TELEFON JÓZSEF 72-39

*Gépjavitásokat,
gépszereléseket
és autogénhegesztést
szakszerűen és
pontosan eszközöl*

KLEIN ERNŐ GÉPMŰHELYE

Budapest VII,
István-ut 4

*Allandóan raktáron
tart tökéletesen
javított gépeket*

HASZNÁLT GÉPEKET
VESZ

TETRALIN

a legtökéletesebb, viztiszta

TERPENTINPÓTLÓ

Kilogrammonként 89 korona
hordóvételnél 85 korona

Kapható:

BERGER ÉS WIRTH

festékgyárban

MAGYAR ÓLOMÁRUGYÁR
ÉS FÉMKERESKEDELMI RT
BUDAPEST VI, FORGÁCHUTCA 6
TELEFON 110-45, 102-01, 36-75

GYÁRT

BETŰFÉMET

BETŰ- ÉS TÖMÖNTŐDÉK, VALAMINT
SZEDŐGÉPEK RÉSZÉRE

FÉMHAMUT
A LEGMAGASABB ÁRON VESZ